Izhaja vsak četrtek
UREDNIŠTVO IN UPRAVA: Trst, Ul. Martiri della Libertà (Ul. Commerciale) 5/1. Tel. 28-770
Za Italijo: Gorica, P.zza Vittoria 18/II. Pošt. pred. (casella post.) Trst 431. Poštni č. r.: Trst, 11/6464
Poštnina plačana v gotovini

NOVI LIST

Posamezna št. 30 lir.—
NAROČNINA: tromesečna lir 350 - polletna lir 650 - letna lir 1250; — za inozemstvo: tromesečna lir 600 - polletna lir 1100 - letna lir 2200.
Oglasi po dogovoru
Spedizione in abb. postale I. gr.

ŠT. 247 TRST, ČETRTEK 9. APRILA 1959, GORICA LET. VIII.

IZJAVA MINISTRA FIGLA IN OBRAVNAVA V FLORENCI

Težka borba majhnega naroda za obstanek

Na Koroškem pritisk in nasilje, v Florenci protizakonitost - Ena morala za Italijane, druga za Slovence

Tik pred veliko nočjo smo Slovenci doživeli dve stvari, na kateri se čutimo dolžni obrniti posebno pažnjo naših bralcev. Najprej jih hočemo opozoriti na izjavo, ki jo je dal avstrijski zunanji minister Figl o slovenski manjšini na Koroškem.

Avstrija je, kot vemo, ukinila na narodno mešanem ozemlju Koroške **obvezno** učenje obeh deželnih jezikov ter namesto tega proglasila načelo, naj starši sami **svobodno** odločijo, kakšne šole žele imeti za svoje otroke. Predpis je lep in sam po sebi pravilen, a za razmere na Koroškem kljub temu **velikanska sleparija.**

Ko so se namreč starši imeli izjaviti, ali hočejo za svojo deco slovenski pouk, je Avstrija spravila v pogon ves svoj uradniški stroj, od orožnikov do učiteljev, nemške stranke so mobilizirale svoj tisk in pristaše, veleposestniška in industrijska gospoda, od katere so slovenski delavci in mali kmetje odvisni, je osredotočila svoje sile in vsi skupaj so se združili z bivšimi hitlerjanci ter izvajali nad slovenskimi starši socialen pritisk, o katerem lahko rečemo, da je **prava sramota za omikano in demokratično državo.**

»DALI SMO VEČ, KOT SMO DOLŽNI«

Slovenca, ki je hotel za svoje otroke slovenski pouk, so žigosali za sovražnika Avstrije in titovca, grozili so mu z odpustom iz službe in celo z izgonom iz domačije. **To je bila svoboda, katero je Avstrija zajamčila našim bratom na Koroškem, ko so pred meseci izbirali šolo svoji deci.** Kakšen je bil v takih razmerah izid vpisovanja, si lahko mislimo. Ogromna večina staršev se je iz strahu za obstanek odločila za nemško šolo.

O teh nasilstvih in protizakonitostih je bila dunajska vlada dobro poučena. Zastopniki manjšine so jo o vsem sproti obveščali in zahtevali pomoč, a je bilo vse zaman. Odgovorni oblastniki so bili gluhi in slepi! Sedaj pa poudarjajo pred svetom, da so bili vendar starši **popolnoma svobodni, izbrati deci tako šolo, kot jo sami žele.** Več ni mogoče nuditi manjšini! Edino volja staršev naj bo odločilna, zakaj samo to je v skladu z naravnim pravom in krščanstvom.

Zunanji minister Figl se je celo drznil izjaviti, da je Avstrija dala koroškim Slovencem **»več, kot je bila po mirovni pogodbi dolžna jim nuditi«.** Bolj lažnive in hinavske izjave si je težko zamisliti. V njej se izraža tisti nepoboljšljivi nemški nacionalizem, ki je vzrok, da je Avstro-Ogrska razpadla. Iz zgodovine se niso gospodje na žalost ničesar naučili.

POROTNO SODIŠČE V FLORENCI

Besede avstrijskega zunanjega ministra nam bolj kot katerikoli drug dogodek neizpodbitno dokazujejo, v kako izredno težkih razmerah žive naši koroški bratje. Obenem nam kličejo iznova v spomin neslovansko politiko nekdanjega sovjetskega ministra Molotova, ki je privolil, da so koroški Slovenci spet prišli pod oblast avstrijskih Nemcev.

Našemu malemu narodu ni zares nič prihranjeno. Slovenci se moramo na rodni zemlji od nekdaj boriti za vsak drobec pravice. Koliko truda in naporov smo morali žrtvovati za vsako ljudsko šolo, za vsak slovenski napis v naši domačiji! Da smo se sredi mogočnih in gospostva željnih sosedov kot narod sploh ohranili, je za mnoge inozemce pravi zgodovinski čudež. Še večji čudež, da smo si **iz lastnih sil** izvojevali vsem sovražnikom nakljub mesto v krogu omikanih evropskih narodov in da smo danes po svoji kulturi enakovredni katerekoli ljudstvu na svetu. To je dokaz nenavadne življenjske sile našega rodu.

S kolikimi ovirami in težavami je zastavljena pot, ki vodi Slovence do narodne enakopravnosti in napredka, je nazorno prikazala tudi obravnava pred porotnim sodiščem v Florenci.

DVOJNA MERA

Branilca beneškoslovenskih partizanov dr. Tončič in dr. Kukanja sta nam to v svojih govorih prav jasno naslikala. Njuna bistvena zahteva je bila, naj se obravnava nemudoma ustavi, ker je v nasprotju z mirovno pogodbo. V 16. členu se je namreč Italija obvezala, da ne bo nobenega državljana sodno preganjala ali drugače vznemirjala, ker se je med vojno boril na strani in za stvar zaveznikov. Vsa dejanja, ki jih je izvršil kot nujno posledico vojskovanja, so nekazniva.

Ker niso obtožencem med obravnavo nič drugega mogli dokazati nego to, da so bili partizani, bi moral biti proces v Florenci že zdavnaj ukinjen. Toda če so se sodniki utrmili, da ne priznajo veljavnosti 16. člena mirovne pogodbe, kar je seveda protipostavno, bi bili morali poslati obtožence domov že po zakonu o pomilostitvi, ki ga je izdala Italija 12. aprila 1945. To se pa tudi ni zgodilo. Državni tožilec se je namreč postavil na stališče, da zakon o pomilostitvi velja samo za partizane italijanske, **ne pa slovenske narodnosti.**

Vsakdo se mora vprašati, zakaj ta dvojna mera. Ali niso bili Beneški Slovenci ravno tako partizani kot Italijani? Saj je vendar po padcu fašizma, se pravi po 8. septembru 1943, kraljeva vlada javno pozivala vse državljane, naj se z orožjem uprejo Mussolinijevi in Hitlerjevi oblasti v Italiji. Beneški Slovenci niso naredili nič drugega, kot da so se temu pozivu odzvali.

Gre za »veleizdajalce«

To je vse res, je priznal državni tožilec v Florenci in zato je predlagal, naj se obtoženci oproste vseh dejanj, ki so jih v deželi izvršili v zvezi z vojskovanjem proti fašizmu in nacionalsocializmu. Vse naj bo zbrisano in pozabljeno, samo eno ne, in sicer to, da so Slovenci med borbo izražali željo, naj se njihova domačija priključi po vojni ostalemu slovenskemu ozemlju. Ker je taka zahteva bila uperjena proti enovitosti in nedotakljivosti italijanske države, je treba nekatere obtožence smatrati za veleizdajalce ter jih po 241. členu kazenskega zakonika obsoditi na težko, dolgoletno ječo.

To je državni tožilec predlagal in zahteval, čeprav je dobro vedel, kako so zavezniki za enega glavnih ciljev druge svetovne vojne proglasili ravno načelo, naj vsak narod doseže pravico, da se sme združiti v enoto z ljudmi svoje krvi in govorice, se pravi svobodno odločati o svoji državni pripadnosti. Državni tožilec je ravno tako vedel, kako je te vojne cilje zaveznikov sprejela po padcu fašizma **tudi Italija** ter da je vodstvo italijanskega odporniškega gibanja s posebnimi proglasi in sporazumi izrecno priznala **tudi Slovencem pravico do narodne združitve.** Beneške Slovence, kateri so obljubi verjeli ter se nameravali poslužiti priznane jim pravice, proglašajo sedaj za — veleizdajalce!

ALI SO ISTRSKI ITALIJANI ZLOČINCI?

Ljudje takih nazorov dokazujejo samo, da so prespali našo dobo. Pozabili so, da so davno minuli časi, ko so mogočneži tega sveta smeli na mirovnih konferencah razpolagati z narodi in njihovimi domačijami kot s svojo zasebno lastnino, s katero lahko delajo, kar jih je volja. Res je sicer, da državniki tudi po tej vojni niso spoštovali pravice ljudstev, da svobodno odločajo o svoji usodi, važna razlika med preteklostjo in današnjim časom pa je v tem, da vsi odgovorni ljudje na svetu danes priznavajo

(Nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

ADENAUER BO ZAPUSTIL VLADO

Iz Nemčije je prispela vest, ki je treščila v mednarodno politično javnost kot prava bomba: 82-letni kancler Konrad Adenauer je sklenil, da se julija pojavi kot kandidat na volitvah za predsednika nemške zvezne republike, kar pomeni, da misli odložiti mesto načelnika vlade ter se dejansko umakniti iz političnega življenja.

Novica je prišla popolnoma nepričakovano ter naredila zlasti v Ameriki zelo globok vtis. Adenauer, ki je že več kot eno desetletje nepretrgoma na oblasti, je namreč skupno z ameriškim ministrom Dullesom v glavnem določal zunanjo politiko zapadnjakov in zlasti njihove odnose do Sovjetske zveze. O njem je Winston Churchill dejal, da je največji nemški državnik od časov Bismarcka. Adenauerju gre zasluga, da je Nemčijo izvlekel iz razvalin strahotnega poraza druge svetovne vojne ter naredil iz nje eno gospodarsko najtrdnejših in najbolj vplivnih držav v Evropi.

Novo poglavje zgodovine

Vsi se sprašujejo, kaj je nagnilo starega politika, da se je hipoma odločil sprejeti častno mesto državnega poglavarja, ki mora stati nad strankami ter se zato odpovedati politični borbi. Vzrokov je več. Najprej ta, da je bržkone hotel pravočasno določiti sebi naslednika v vladi in stranki, da bi ne nastale ob njegovi smrti težave in zmešnjave v vrstah njegovih pristašev. Zdi se, da hoče spraviti na svoje mesto ministra za gospodarstvo Erharda.

Drugi vzrok pa je zunanjepolitične prirode. Adenauer je, kot znano, obenem z Dullesom zagovornik nepopustljive politike do komunistične Rusije. Od Moskve je vselej zahteval, naj prizna Nemcem brezpogojno pravico do državnega zedinjenja na osnovi ljudskega glasovanja. Če Rusija tega ne sprejme, je treba sleherna pogajanja z njo odbiti. Za to misel se mu je posrečilo pridobiti večino zahodnjakov in zlasti Amerikance.

Sedaj se pa razmere spreminjajo. Angleži menijo, da se je treba z Rusi na vsak način pogajati ter jim, če je treba, v marsičem popustiti, samo da se zavaruje mir v svetu. Sedanja mednarodna napetost je nevarna in postaja neznosna. Ker so se dali Amerikanci prepričati, da je vsekakor potrebno najti z boljševiki sporazum, je Adenauer odstopil. Odstopil je zlasti še zastran tega, ker so sličnega mišljenja tudi nekateri ljudje iz njegove lastne stranke.

Zdi se, da se z odstopom Adenauerja začenja novo poglavje v politični zgodovini Nemčije.

PELLA SE POPRAVLJA

Prihodnji mesec se bodo sestali v Ženevi zunanji ministri Rusije, Amerike, Velike Britanije in Francije, da vidijo, ali je mogoče najti kak sporazum med zapadnim in vzhodnim taborom. Zatem se bodo srečali še najvišji predstavniki 4 velesil, da sklenejo, če je le mogoče, dokončni dogovor, ki naj odstrani sedanjo nevarno mednarodno napetost.

Ker hočejo tri zahodne velesile, preden se pričnejo razgovori v Švici, slišati tudi mnenje ostalih članic Atlantske skupnosti, so povabili na posvet v Ameriko obenem z drugimi ministri tudi Pello. In res so se atlantski zavezniki po večdnevnih pogajanjih zedinili, kako bo treba postopati s komunisti.

»Le osebno mnenje«

V tem kočljivem mednarodnem položaju je imel Pella v Ameriki na neki pojedini govor, med katerim je dejal, da bi se Italija raje izložila atomskim bombam, kot da bi prišla pod oblast komunistov ter s tem zgubila svobodo. Ta izjava je zbudila v Italiji veliko razburjenje, ker bi iz nje izhajalo, da je Italija pripravljena iti v določenih okoliščinah tudi v atomsko vojno.

Pella danes zanika, da bi se bil tako izrazil, toda ameriški dopisni urad Associated Press objavlja, da je bil Pellov govor posnet na trak, ki je vsem na razpolago. V rimskem zunanjem ministrstvu se branijo, da je Pella izpovedal le svoje osebno in ne vladno stališče. Il Corriere della Sera ugotavlja, da je bil Pellov nastop vsekakor nepreviden in nediplomatski, medtem ko Togliatti in Nenni zahtevata, naj Pella odstopi.

FANFANI SE VRAČA V POLITIKO

Bivši predsednik vlade in glavni tajnik Krščanske demokracije Fanfani, o katerem so mislili, da se hoče umakniti iz javnega življenja, se je odločil, da se vrne v politiko. V Arezzu je imel v soboto govor, v katerem je napadel vlado, češ da vodi deželo v socialno nazadnjaštvo.

Prihodnji dan mu je občina Gaiole v Toskani podelila častno meščanstvo. V zahvali je Fanfani dejal, da je bil strmoglavljen, ker se je zavzemal za socialno pravičnost, toda čim več mora »človek v življenju plačati, tem večji postaja njegov pogum«.

Iz tega je razvidno, da se bo Fanfani na prihodnjem občnem zboru stranke čvrsto boril, da zmaga njegova struja, ter bržkone skušal strmoglaviti Segnijevo vlado.

»VEN S PRISELJENCI!«

Včeraj ob dveh po polnoči se je v Bocnu razpočila bomba, katero so neznanci položili v poslopje, nahajajoče se v novem italijanskem naselju, ki se gradi v glavnem mestu Južne Tirolske. Napad je izrazito politične prirode, ker so bili okoli zgradbe raztreseni nemški letaki z mrtvaško glavo in naslednjim besedilom: »Dovolj priseljevanja z juga! Vas, italijanske doseljence, nujno pozivamo, da čimprej zapustite nemški Južni Tirol!«

Človeških žrtev k sreči ni bilo. Dinamit je zrušil le nekaj sten in stopnic. Pač pa se je prebivalstvo iz okolice silno prestrašilo ter se sredi noči usulo na ulice, vpijoč na pomaganje.

PRVA CIPRSKA VLADA

Po dolgoletnih bojih se je Grkom na otoku Cipru posrečilo priti do lastne vlade. Njen predsednik je postal nadškof Makarios, ki je sebi pridržal tudi ministrstvi za zunanjo politiko in finance. V vladi sede tudi zastopniki turške manjšine, ki je dobila tri ministrstva: za poljedelstvo, za zdravstvo in za narodno obrambo.

Medtem se vračajo angleški vojaki v domovino. Pred odhodom so pokupili na otoku domala ves tobak, zelo mnogo ur in fotografske aparate, ker je na Cipru vse to mnogo cenejše kot v Veliki Britaniji. Toda kakò bridko je bilo razočaranje, ko je bilo treba za blago plačati na Angleškem visoko carino ali si ga dati zapleniti!

HRUŠČEVU JE POSTALO SLABO

Časopisje poroča, da je Nikito Hruščeva, ko je zadnjič obiskal Vzhodno Nemčijo, prijela na nekem sprejemu nenadna slabost. Prebledel je, se začel tresti in zdelo se je, da vsak hip pade v nezavest. Kaj je bil vzrok? Prisotni dopisnik nemškega lista Bild-Zeitung piše, da se ga je mož pošteno natreskal.

Časnikar je štel kozarčke, ki jih je Hruščev praznil. Naštel je 12 čaš konjaka. Nato se je gospodar Rusije umaknil v družbi več sovjetskih generalov v posebne prostore, kjer je spet pil. Hruščev je sicer jeklenega kmečkega zdravja, a to je bilo tudi zanj preveč. Dva spremljevalca sta ga morala držati, da se ni zgrudil. Prišel je sicer kmalu k sebi, toda zdravniki so mu svetovali, naj pazi nase, da resno ne oboli.

TUDI V NEMČIJI

Po raznih državah že dalj časa razpravljajo o spremembi pouka na šolah, ker znanje med mladino silno pojema. To so ugotovili tudi v Nemčiji. Tako so pri izpitih za važna uradniška mesta ugotovili, da kandidatje ne znajo odgovoriti niti na najosnovnejša vprašanja iz splošne izobrazbe. Ko so mladega Nemca vprašali, kdo je bil Voltaire, je mož odvrnil, da je iznajditelj električnega toka. Za bivšega liberalnega nemškega zunanjega ministra Stresemanna, je drugi menil, da je bil Hitlerjev Gauleiter.

O DVOJEZIČNIH ŠOLAH

Iz kroga šolnikov smo prejeli: »Pred dnevi smo brali v listih, da je bil v Koprščini stavljen predlog, naj se manjšinske šole spremene v dvojezične, češ da se mora tudi pripadnikom italijanske manjšine dati možnost, da se vključijo v gospodarsko življenje. Zato je potrebno, da se jim nudi prilika naučiti se slovenščine, oziroma hrvaščine.

Toda tu gre za očitno načelno vprašanje. V načrtu je sicer rečeno, da bodo poleg dvojezičnih lahko obstajale tudi šole samo v jeziku manjšine in da bodo starši lahko izbirali med oblikami pouka, toda to načelo je težko izvedljivo. Starši bodo iz oportunizma pošiljali otroke samo v dvojezične šole. Nadaljnji korak je potem kratek, šole s popolnim poukom v materinem jeziku so obsojene na hitro izumiranje.

To velja povsod, kjer žive manjšine. Kje ostane potem pravica, da vsaka manjšina ohrani v polnem obsegu svojo podedovano narodno kulturo ter se vzgaja v njenem duhu? Vstop v gospodarsko življenje se lahko drugorodcem olajša na ta način, da se na manišinskih šolah poglobi učenje državnega jezika. Italijan v Jugoslaviji bi lahko imel dostop do javnih služb, tudi če se je dobro naučil državnega jezika na manjšinski in ne na dvojezični šoli.

Dvojezične šole so upravičene in celo potrebne v izrednih razmerah južne Koroške in bi bile prejkone umestne v Beneški Sloveniji, niso pa prikladne v naših krajih, ker pomenijo izrazito nazadovanje«.

Osebnost Janeza XXIII.

Znani časnikar Indro Montanelli je bil pred kratkim sprejet od novega papeža in je zatem narisal nekaj potez njegovega značaja. Ker je imel prvič v življenju priliko govoriti na štiri oči s kakim papežem, je bil časnikar nekoliko v zadregi. Da bi zvedel, kako se je treba obnašati in kateri so predpisi, se je obrnil na osebnega tajnika Janeza XXIII. msgr. Capovillo, ki se je naglas zasmejal: Te stvari naj Vam ne delajo skrbi, je pomiril časnikarja. Ko boste stali pred Njim, se boste obnašali tako, kot je treba, ne da bi bili najmanj v zadregi.

Montanelli se je potolažen začel ozirati po sobi in zazrl na tajnikovi mizi kup belih listov. »Da, to je papežev rokopis!« je msgr. Capovilla zadostil radvednosti časnikarja. »Svoje govore piše lastnoročno in nato izroči pole sodelavcem, da jih pretipkajo. Stalno je pa treba nekaj popraviti: spremeniti namreč besedo »jaz« v »mi«. Ko čita Nj. Svetost govor pred javnostjo, sprejme popravek in reče »mi«, piše pa zmerom »jaz« in isti izraz uporablja v pogovoru, češ da drugače ne more zložiti stavka.«

»Pridite pogledat!«

Osnovna črta v papeževem značaju, ki pade takoj v oči, je silna enostavnost in človeška dobrotljivost. Nič ga bolj ne boli, kot če je kdo pred njim v zadregi. Posebno skrb obrača preprostim ljudem. Kadar se vozi v avtomobilu, zelo pazi, da odzdravi z dvigom klobuka vsakemu mimoidočemu in tudi stražniku, ki ga je pozdravil.

Tudi o najhujših nasprotnikih Cerkve se izraža z obzirnostjo. Nikdar jih ni označil za »preganjalce Kristusa« ali »sovražnike božje«, ampak gledal v njih le človeška bitja, ki so zavoljo nesrečnih življenjskih okolnosti zablodila. Njih ne smemo odbijati, marveč zanje moliti ter jim pomagati, da se vrnejo na božjo pot.

Roncalli je stopil v cerkveno diplomacijo l. 1925, ko so ga poslali v Sofijo. Tedanji kardinal Gasparri mu je dejal: »V Bolgariji vlada, mi pravijo, velika zmešnjava. Za kaj natančno gre, ne vem. Zdi se, da se vsi kregajo: mohamedanci s pravoslavnimi, pravoslavni s katoličani in katoličani med sabo. Ali bi šli, monsignor, tja doli pogledat, kaj je na stvari?«

Roncalli bi bil najraje odklonil. Bolgarija mu je bila tuja dežela, njen jezik nepoznan, s pravoslavci ni bil še nikoli v stiku.

»Vsak dan molim za Bolgare«

A ker si je že kot mlad duhovnik postavil kot življenjsko vodilo, da mora biti Cerkvi vselej brez godrnjanja »na razpolago« in vzeti s popolnim mirom nase vse naloge, katere mu bo usoda določila, je sprejel in šel v Sofijo, kjer je ostal 10 let.

V tem času se je naučil bolgarščine in tudi precej ruščine, spoznal do dobra pravoslavje ter močno vzljubil bolgarski narod. Kadar se nanj spomni, pravijo, da mu zatrepeče srce. »Vsak dan« — je rekel Montanelliju — »je del mojega brevirja posvečen Bolgarom.«

Iz Sofije je sv. stolica poslala Roncallija v Carigrad, kjer je tudi ostal eno desetletje ter se še bolj seznanil z vzhodnimi narodi. Vse to utegne postati zgodovinskega pomena, zakaj nihče v Vatikanu danes ne pozna in ceni tako pravoslavnih kot papež Janez. Zato je morda ravno on poklican, da s pomočjo bodočega vesoljnega cerkvenega zbora združi pravoslavne spet s katoliško Cerkvijo ali jih vsaj zelo približa Rimu ter tako pomaga duhovno zediniti Slovane.

»Župnik sveta«

Tako ga v inozemstvu imenujejo, ker imajo vtis, da Janez XXIII. noče biti politik in vladar, ki ukazuje, marveč v prvi vrsti dušni pastir, ljubeč vse ljudi. Zelo bi se pa motil, kdor bi menil, da zavoljo tega nima smisla za politiko in diplomacijo.

Iz Carigrada je bil odpoklican decembra 1944. ter določen za nuncija v Parizu, kjer je bil ravnokar zavladal De Gaulle, ki je bil še ves srdit na vse, kateri so med vojno sodelovali z maršalom Pétainom in zavoljo tega s hitlerjanci. Mednje je spadal tudi tedanji papeški nuncij. Položaj je bil torej zelo težak in zapleten.

Ko je bil Roncalli določen, da izravna nasprotja, se je čudil, kako so ravno njega izbrali, in se predstavil Piju XII. »Imam samo 7 minut, da Vam jih posvetim,« ga je sprejel papež. »Razmislil sem, molil in se odločil za Vas.« — »Če je tako,« je odvrnil Roncalli, »je ostalih 6 minut nepotrebnih...« in se poslovil.

»Najzanimivejša stvar v moji diplomatski službi,« je rekel oni dan Janez XXIII. Montanelliju, »je, da so me smatrali za prebrisanca, ker sem vselej govoril resnico, o kateri so mislili, da ni resnica. To sem pa opazil šele na koncu...«

Iz osebnosti Janeza XXIII., je rekel Montanelli, diha veličasten mir, ki se prenaša na vso okolico. To je velik dar Roncallijeve narave. »Zdelo se mi je«, je napisal časnikar, »da sem se ob njegovih besedah kopal v kopeli vedrine«.

Po svetu

NEMČIJA — Dva tatiča sta v mestu Essenu smuknila motorno kolo in nato povzročila prometno nesrečo. Sodnik je naprtil 7 tisoč lir globe tudi lastniku ukradenega vozila, češ da je odgovoren za cestne nezgode,ki jih povzroči njegovo kolo tudi takrat, ko vozilo ni v njegovi posesti.

— 0 —

V občinskem svetu v Wiescherhöfenu sedi tudi županova žena. Ko se je med neko živahno razpravo prijavila k besedi, je župan pripomnil: »Prvič se je zgodilo, da me je moja žena zaprosila za besedo!«

FRANCIJA — Kmet iz francoske pokrajine Dordogne se je s sosedom pogovarjal o nizkih cenah slame. »Raje jo zažgem,« je dejal, »kot da bi jo prodal po tri franke za kg!« Ko je te besede slišal njegov petletni sin, je stekel na senik in zanetil ogenj, ki je uničil slamo in poslopje!

ANGLIJA — Letos je gripa zahtevala v Angliji 5 tisoč smrtnih žrtev. Londonski zdravnik dr. Norman priporoča, naj se ljudje bore proti bolezni z — molkom! Molčali naj bi zlasti na ulicah, v kino dvoranah, gostilnah, avtobusih in sploh v javnih prostorih, kjer je največ nevarnosti, da se ljudje z vdihanjem okužijo.

ITALIJA — Znanstvenik bolgarske krvi Vasiljev trdi, da je izumil napravo, ki preprečuje smrčanje. Z njo se namreč tako ojači drnjohanje, da se človek hitro zbudi.

Težka borba majhnega naroda za obstanek

(Nadaljevanje s 1. strani)

načelo **o samoodločbi narodov kot moralno upravičeno in politično neoporečno.**

Velik napredek človeštva je razviden že iz tega, da je v ustanovno listino Organizacije združenih narodov bil sprejet 2. člen, po katerem spada med osnovne človeške svoboščine pravica slehernega naroda, da svobodno odloča o samem sebi. To listino je podpisala tudi Italija.

In kateremu razsodnemu človeku pade danes na pamet, da bi označil za zločince ljudi le zato, ker si žele biti združeni v isti državi s krvnimi brati! Ali so morda istrski Italijani, ki bi radi bili v italijanski državni skupnosti, že zavoljo tega — zločinci? Tako lahko umujejo le ljudje z miselnostjo florentinskega državnega tožilca in vsi nacionalistični zagrizenci.

KO ITALIJE NI BILO

Sicer pa laški nacionalisti nikakor ne zamerijo istrskim Italijanom, če žele biti v sklopu Italije. Nasprotno, imajo jih za poštene in vzorne rodoljube. Popolnoma drugačna pa je stvar, kadar gre za Slovence. Če ti izrazijo željo, da bi tudi oni radi bili združeni s krvnimi brati, so — veleizdajalci in zločinci. Spet dvojna morala: ena velja za Italijane, druga za Slovence.

Florentinski državni tožilec je šel celo tako daleč, da je predlagal dolgoletne zaporne kazni za beneškoslovenske partizane že zato, ker so baje hoteli združitev z ostalimi Slovenci v letih, ko nad njihovo domačijo ni vladala Italija, temveč Hitlerjeva Nemčija. Tako zvano Jadransko Primorje (Adriatisches Küstenland), raztezajoče se od Ljubljane do Trevisa, je bilo tedaj priključeno nemškemu Rajhu. O kaki italijanski državni oblasti ni bilo nikjer ne duha ne sluha. Tudi vsaka pomilostitev se je izrekala **v imenu Hitlerja.**

Edini, ki so se nemškemu osvajalcu upirali so bili italijanski in slovenski partizani, medtem ko so fašisti tujega nasilnika na vsej črti — podpirali in bili zatorej resnični izdajalci svojega naroda in države.

Italijanski in slovenski partizani so tedaj sodelovali v polni slogi. Italijani so dajali Slovencem pomoč v denarju, prejemali zato od njih hrano ter pošiljali svoje ljudi v njihove oficirske šole. Vodstvo italijanskega odporniškega gibanja je pozivalo Italijane iz naših krajev, naj se priključijo, če je treba, Titovim vojaškim edinicam.

V tistih časih se niso spraševali, kdo je Italijan in kdo Slovenec, temveč je bila sleherna pomoč v borbi proti Hitlerju dobrodošla, pa naj jo je nudil kdorkoli. Beneškoslovenski partizani so bili od vseh spoštovani, ker so morda še bolj vestno kot drugi izpolnjevali svoje dolžnosti ter prelivali kri za skupno stvar zaveznikov. V zahvalo jih zdaj žigosajo za zločince ter jih hočejo spraviti v ječo.

S Tržaškega

TRŽAŠKI OBČINSKI SVET

Na petkovi seji mestnega sveta so zopet razpravljali o zakonu, ki na novo urejuje odkup ljudskih stanovanj. Svetovalec Lonza je predlagal, naj dr. Palamara odredi, da se zakon začasno ne sme izvajati, ker bo poslanska zbornica izdala nove predpise. Kot znano, se stanovanja lahko odplačujejo tudi v obrokih, vendar je treba v tem primeru plačevati 5,8% obresti od njihove vrednosti. Če stanovalec ne more izpolniti svojih obveznosti, ga lahko prisilijo, da izprazni stanovanje. Levičarske stranke pa zahtevajo, naj se obresti ukinejo ter družine, ki so se že vselile, a ne morejo redno plačevati obrokov, ne smejo izgnati iz stanovanja.

Krščanski demokrati niso podprli Lonzovega predloga, pač pa predložili resolucijo, naj se za ljudska stanovanja določijo nove cene, dostopne tudi revnejšim družinam.

Na zadnji seji, ki je bila v torek, je svet ponovno razpravljal o zgoraj omenjenem zakonu. Za resolucijo socialnih demokratov je glasovalo 25 svetovalcev, to je vsa levičarska opozicija, prav toliko glasov pa je bilo oddanih za resolucijo demokristjanov. Zato bo moral svet vprašanje ponovno obravnavati na eni prihodnjih sej.

OPČINE

Malokdo najbrž ve, da imamo na Opčinah precejšnje število poslopij, ki so bila skoraj povsem porušena od bombnih napadov za časa vojne. Od tedaj je poteklo 14 let, toda doslej se oblastva niso še pobrigala, da bi razvaline odstranila. Ruševine pa postajajo čedalje bolj nevarne in je skoraj čudno, da niso povzročile kake hujše nesreče.

Svoj čas so openski svetovalci v mestnem svetu večkrat posredovali, da bi razvaline odstranilo županstvo, a se zdi, da je vse ostalo le pri obljubah.

Mestno občino zato danes ponovno opozarjamo, naj poskrbi, da ruševine čimprej izginejo. V ostalih tržaških podeželskih občinah so od vojne porušena poslopja že davno ali obnovili ali pa ruševine odpeljali v kakšno dolino. Prav tako bi lahko občina ukrenila za Opčine.

BOLJUNEC

Kmetijsko nadzorništvo v Trstu sporoča, da bo 17. maja v Boljuncu razstava goveje živine, na kateri bo sodelovalo kar 130 kmetovalcev iz Tržaškega brega. Videti bo 230 goved odbranih pasem. Razstavo priredi Kmetijsko nadzorništvo s pomočjo tržaške pokrajine, ki je za važno kmetijsko prireditev določila 100.000 lir prispevka.

FRANZIL V RIMU

Pred dnevi je tržaški župan dr. Franzil v spremstvu drugih voditeljev tukajšnje Krščanske demokracije odpotoval v Rim, kjer se bo sestal tudi s člani vlade. Z njimi se bo zlasti razgovarjal o avtonomni deželi Furlaniji-Julijski krajini, kateri sedanja vlada, kot se zdi, ni preveč naklonjena.

Vodstvo tukajšnjih demokristjanov pa je še pred kratkim odobrilo resolucijo, v kateri zahteva, naj vlada čimprej ustanovi avtonomno deželo, katere glavno mesto naj bo Trst. Deželi naj se obenem zajamči široka finančna in zakonodajna avtonomija, o zaščiti slovenske narodne manjšine pa seveda ni ne duha ne sluha.

NABREŽINA

Na velikonočni ponedeljek je bila v Nabrežini velika verska slavnost. Iz župne cerkve so v slovesnem sprevodu ponesli Marijin kip v novo kapelico nad železniško postajo. Kapelico in kip je dal na lastne stroške zgraditi nabrežinski kamnoseški podjetnik Natale Pizzul. Slovesnosti se je kljub slabemu vremenu udeležilo lepo število vernikov iz vse nabrežinske okolice. Kapelico je blagoslovil šempolajski dekan g. Štanta, slavnostni govor pa je imel domači župnik g. Rejec.

Za letošnje velikonočne praznike je bilo ob naši obali mnogo manj tujcev kot prejšnja leta. Delno je za to krivo slabo vreme, toda tujci, zlasti Avstrijci, so izostali v glavnem zaradi dogodkov na Južnem Tirolskem. Če se odnosi med Italijo in Avstrijo ne zboljšajo, bo tukajšnje gostinstvo imelo znatno škodo.

OBVESTILO KMETOVALCEM

Urad za enotne kmetijske prispevke (SENLCUA) sporoča, da so v palači v ul. Duca D'Aosta 12 do 15. aprila na vpogled naslednji seznami:

1. Dodatni seznami kmetov, ki morajo plačevati enotne kmetijske prispevke za leto 1959 in prejšnja leta;

2. dodatni seznami kmetov, ki morajo plačevati prispevke za starostno in invalidninsko pokojnino, in sicer za leti 1958 in 1959.

Do 15. aprila si kmetovalci omenjene sezname lahko ogledajo tudi na občinskih razglasnih deskah. Kdor ugotovi, da so seznami napačno sestavljeni, lahko do 30. aprila vloži priziv na prefekturo, in sicer na kolkovanem papirju za 100 lir.

Za lažje razumevanje sporočila pripominjamo, da bodo kmetovalci v seznamih poleg imena našli tudi obdavčljivo osnovo (base imponibile), ki jo določijo zlasti na podlagi površine posestva in po številu živine, ki jo kmetovalec redi. Obdavčljiva osnova je pa za to važna, kajti od nje je odvisno, kolikšne prispevke bo moral kmetovalec plačevati. Nujno je zato potrebno, da si vsakdo sezname ogleda in si prepiše vse podatke, ki jih nato skupno s posestnim listom lahko da v pregled uradnikom pri Kmečki zvezi v Trstu, ul. Geppa 9.

Ker rok za pritožbe zapade 30. aprila, priporočamo kmetovalcem, naj si sezname čimprej ogledajo. Uradi Kmečke zveze so odprti vsak delavnik od 8.30 do 13. in od 15. do 18. ure.

AKADEMSKI KLUB JADRAN

Dne 2. aprila je Slovenski akademski klub Jadran imel redni občni zbor, na katerem so razpravljali o dosedanjem delovanju in izvolili nov izvršni odbor, ki naj sestavi program bodočega delovanja.

PREDAVANJE O PLANINSTVU

Slovesko planinsko društvo v Trstu priredi v petek, 17. aprila, ob 20.30 v ulici Roma 15/II. predavanje

»PO TUJIH IN DOMAČIH PLANINAH«

Člane in ljubitelje narave vabimo, naj se predavanja udeleže polnoštevilno.

POROKA

Na velikonočni ponedeljek sta stopila v Gorici v cerkvi Sv. Ivana v jarem svetega Luke gdč. dr. Marta Legiša, profesorica na slovenski srednji šoli v Trstu, ter dr. Žitomir Terčelj, ravnatelj strokovnega tečaja na Proseku. Kolegice in kolegi iz Krožkov slovenskih izobražencev iz Trsta in Gorice jima prisrčno čestitajo ter želijo obilo blagoslova v novem življenju.

Čestitkam se pridružuje uredništvo Novega lista.

Virgilu Ščeku v spomin

Kako naj bi bodoče volitve podale svetu zvesto sliko narodnostnih razmer v naših krajih, ako so državni oblastniki sami protizakonito brisali na tisoče naših ljudi iz volilnih seznamov in povrhu še dovoljevali fašistom, da nekaznovano proglašajo za politično vodilo, kako je treba za vsako ceno, se pravi tudi z nasiljem, preprečiti, da bi Slovenci in Hrvati dobili enega samega predstavnika v rimski parlament? In črnosrajčniki, kot smo videli, se niso zadovoljevali samo s praznimi besedami in pretnjami: našo narodno manjšino so strahovali z bombami in samokresi, s pretepi in požigi, ne da bi jih pri tem kdorkoli resno oviral ali motil.

Spričo tega neznosnega položaja je dr. Karel Podgornik na občnem zboru v Divači ob splošnem odobravanju izjavil naslednje: ako

33. Dr. E. BESEDNJAK

italijanska vlada korenito ne spremeni svoje politike do Slovencev in Hrvatov ter jim zajamči popolne svobode, moramo **»že danes ugotoviti, da bodo te volitve nezakonite!** Naš današnji protest veljaj za vse, kar se je zgodilo doslej, kakor tudi za to, kar se utegne zgoditi v bodoče«.

GIOLITTIJEVA NAVODILA

Kdor ni poznal razmer v tedanji Italiji, je utegnil v svoji preproščini misliti, da bodo volitve v naših krajih navzlic vsemu naposled vendarle svobodne. Ministrski predsednik Giovanni Giolitti, eden najsposobnejših državnikov, kar jih je imela Italija v svoji zgodovini, je namreč že nekaj dni po občnem zboru v Divači objavil v Uradnem listu okrožnico, o kateri bi vsak razumen človek moral soditi, da se popolnoma ujema z zahtevami naše manjšine.

Naslovljena je bila na vse prefekte v državi in obenem na generalne civilne komisarje v Trentu, Zadru in Trstu. V njej opozarja Giolitti najvišje vladne zastopnike v pokrajinah, naj za vsako ceno zajamčijo vsem državljanom »najširšo svobodo« volilnega gibanja ter jim nepristransko zavarujejo nemoteno izvrševanje volilne pravice. »Vsak poskus, da bi se ovirala zakonita volilna agitacija, se mora takoj udušiti, naj pride **od koderkoli in naj se pokaže v katerikoli obliki.** Pozivam Vaša Blagorodja, da odredite, če bi bilo potrebno, odločne ukrepe proti sleparijam, strahovanjem in nasiljem«.

Ministrski predsednik obrača posebno pozornost na predpise o volilnih seznamih, katere naj občinske uprave vestno in strogo spoštujejo. Ko človek to bere, ima vtis, kot da je Giolitti imel pred očmi prav naše razmere ter govoril iz duše vsem Slovencem in Hrvatom. Saj je pozneje svoja navodila še znatno poostril, ker je zažugal oblastnikom, da bodo **osebno odgovarjali,** če bi se ne držali zakonskih predpisov o volilni svobodi.

NAPAD NA KRKAVČE

Kako so vladni komisarji v resnici spoštovali predpise o volilnih imenikih, sem že povedal. Otročje je bilo tudi pričakovati, da bosta po objavi Giolittijeve okrožnice na mah zavladala v Julijski krajini red in mir. Preveč je že bil fašizem izpodkopal in izpridil disciplino in moralo v upravnem ustroju države.

(Nadaljevanje na 5. strani)

Dopisi iz Goriške

GORIŠKI MESTNI SVET

Mestni svet je imel v zadnjih dveh tednih tri seje. V sredo pred veliko nočjo je dolgo razpravljal o interpelaciji, ki jo je monarhist Pedroni vložil v zvezi z znanimi dogodki na Južnem Tirolskem ter o predlogu komunista Battella in socialista Pizzula, naj se skliče sestanek občinskih svetov iz Gorice, Trsta in Vidma, ki naj razpravljajo o ustanovitvi nove dežele Furlanije-Julijske krajine.

Pedronijevo interpelacijo je župan dr. Bernardis v imenu odbora zavrnil, češ da je v njej skušal izkoristiti žalostne politične dogodke na Južnem Tirolskem proti naši deželni avtonomiji, kakor je ugotovil tudi predstavnik KD Calderini. Odbor je zato postavil na glasovanje svojo resolucijo, za katero so glasovali vsi svetovalci, razen Slovencev ter komunista Battella in socialista Pizzula, ki so se glasovanja vzdržali. Ob tej priliki je dr. Sfiligoj pravilno poudaril, da ravna avstrijska vlada krivično, ker ne priznava pravic koroških Slovencev.

Tudi pismeni predlog svetovalcev Battella in Pizzula je župan v imenu odbora odbil, ker je vseboval nekatere izraze, ki so bili za vlado žaljivi. Tudi o tem vprašanju je predložil svojo resolucijo, katera poudarja, da ostane mestni svet zvest sklepu, ki ga je sprejel na seji v marcu 1958. leta; pet svetovalcev je glasovalo proti resoluciji, med njimi tudi slovenska svetovalca Rudi Bratuž in dr. Sfiligoj, šest svetovalcev pa se je glasovanja vzdržalo.

Ob koncu je svet še odobril prodajo nekaterih prostorov, ki so doslej služili za mestne urade in stanovanja ter se nahajajo poleg cerkve Sv. Ignacija. Kupila jih je nadškofija za 5 in pol milijona lir. Odobril je tudi sklep odbora, da občina daruje državi nekatera zemljišča na Mainici, v Pevmi in v Štandrežu, kjer se bodo zgradile ljudske hiše. Tudi prostor, kjer je bil nekoč živinski trg v ulici Giustiniani za gradom je občina odstopila ustanovi INA-Casa za gradnjo stanovanjskih hiš.

Na seji, ki je bila v sredo prejšnjega tedna, je svet razpravljal o proračunu za leto 1959. Poročilo odbora je bilo sprejeto z 28 glasovi, ki so jih oddali svetovalci KD, misovci ter svetovalci Bratuž, dr. Kacin in dr. Sfiligoj; šest svetovalcev je glasovalo proti, in sicer dva komunista, dva socialdemokrata, monarhist dr. Pedroni in liberalec Attems; en socialist se je glasovanja vzdržal.

Na seji v petek preteklega tedna pa so pričeli razpravljati o posameznih proračunskih postavkah.

POMOČ OŠKODOVANCEM PO LANSKI TOČI

Vlada je poslala v pomoč kmetov v goriški pokrajini, ki so lani v avgustu pretrpeli zaradi toče hudo škodo, 700 stotov pšenice v vrednosti 4 in pol milijona lir; pšenico bodo razdelili med oškodovane kmetovalce v Pevmi, Podgori, na Oslavju, v Gorici, Ločniku in Gradiški.

G. MAZORA SPET V GORICI

Na belo nedeljo se je po skoro šestmesečni odsotnosti vrnil v župnijo Sv. Ignacija v Gorici g. kaplan Mirko Mazora. Med tem časom je v Podgori nadomestoval obolelega župnika Špacapana. V nedeljo je že maševal in pridigal slovenskim vernikom ob 9. uri. Želimo mu obilo zadovoljstva in božjega blagoslova v pastirovanju med nami.

IZ PODGORE

V torek prejšnjega tedna se je vrnil iz Predazza na Tirolskem, kjer se je mudil več mesecev na bolezenskem dopustu, naš gospod župnik. Vrnil se je, hvala Bogu, čil in zdrav, celo pomladil se je. Skupina fantov iz našega krožka ga je pričakala na postaji in ga je nato spremljala do župnišča, kjer so se zbrala še dekleta in mu podarila v pozdrav lep šop cvetja.

Med njegovo odsotnostjo ga je nadomestoval travniški kaplan g. Mazora, ki se mu podgorski verniki iz srca zahvaljujemo za vestno delovanje med nami.

NAGRADE ZA KMETOVALCE

V nedeljo je goriški prefekt dr. Nitri razdelil 58 nagrad (skupno 2 milijona lir) med kmetovalce goriške pokrajine, ki so se odlikovali na natečaju za izboljšanje kmečkih posestev, zlasti hlevov in greznic. Slovesnosti, ki je bila v dvorani Attemsove palače na Kornu, so se udeležili mnogi oblastniki in predstavniki kmečkih organizacij.

Prvo nagrado v znesku 100 tisoč lir je dobil Aldo Lakovič iz Doberdoba; po 80 tisoč so prejeli brata Marangon iz Koprive in Ivan Kurtin iz Krmina; po 60 tisoč so dobili Andrej Gergolet iz Doberdoba, Ana Petejan iz Sovodenj, Franc Brumat iz Gorice ter Battistin iz Morara; s po 50 tisoč lirami so bili nagrajeni Benedikt Kristančič iz Števerjana, Karel Drufovka z Oslavja in še trije drugi posestniki; po 40 tisoč pa so prejeli Andrej Cotič iz Sovodenj, Alojzij Dornik in Franc Mikluš iz Števerjana ter še štirje kmetovalci iz Furlanije; po 30 tisoč pa Anton Pahor iz Doberdoba, Štefan Gril iz Sovodenj, Jožef Drufovka iz Števerjana, Andrej Pavlin iz Štandreža in še nadaljnjih 15 kmetovalcev iz Furlanije.

Priznanje za hvale vredno prizadevanje h gospodarskemu napredku sta nagrajencem izrekla predsednik pokrajine dr. Culot in višji kmetijski uradnik dr. Verbi, ki je zastopal obolelega kmetijskega nadzornika dr. Marsanija. Slovenskim kmetovalcem čestita k odlikovanju tudi Novi list.

JAZBINE

Na praznik sv. Jožefa je moški zbor iz Jazbin nastopil v okviru Prešernove proslave in pod vodstvom povevodje Zdravka Klanjščka zapel 11 narodnih pesmi. Zares hvale vredna je požrtvovalnost naših fantov, ki se tako globoko zavedajo svojega poslanstva pri širjenju slovenske in krščanske kulture.

ČESTITAMO!

V soboto pa sta v goriški stolnici sklenila zakon g. Mirko Doljak, solastnik znanega goriškega prevoznega podjetja, in učiteljica Sonja Vončina. Poročil ju je stolni župnik msgr. Velci.

Vsi prijatelji in znanci želimo novemu paru obilo božjega blagoslova na novi življenjski poti. Voščilom se pridružuje tudi uredništvo Novega lista.

Virgilu Šček v spomin

(Nadaljevanje s 5. strani)

In res je prešlo komaj par dni po izidu Giolittijevih navodil v Uradnem listu, ko so črnosrajčniki z neverjetno drznostjo pripredili napad na slovensko vas Krkavče v koprskem okraju. Na dveh tovornih avtomobilih so oboroženi pridrdrali v naselje ter najprej vdrli v župnišče. Tu so začeli streljati iz samokresov v strop in stene in pretepli 60-letnega dekana in kanonika Matevža Škrbca. V sobah so razmetali, kar jim je prišlo pod roke, pobrali vse slovenske knjige ter jih odnesli s seboj. Po napadu je dekan Škrbec ugotovil, da mu je zmanjkala zlata ura.

BOJ PROTI SLOVENŠČINI

Dekanu so zaukazali, da odslej naprej ne sme več niti pridigati niti poučevati krščanskega nauka v slovenskem jeziku, ker bo sicer sam odgovoren za posledice: vrnili se bodo, zažgali župnišče in dekana ubili. Menili so, da se bo dal Škrbec ustrahovati, pa so se zmotili v njegovem značaju. Ker je bil mož vse prej ko strahopetec, je neustrašno nadaljeval izpolnjevati svoje dušnopastirske dolžnosti v jeziku vernikov.

Iz župnišča so fašisti planili v vas in se pojavili v raznih kmečkih hišah. Ljudem so ravno tako grozili, da se v kratkem povrnejo ter jim požgejo domove, če se medtem starši ne odločijo, da odklonijo za svoje otroke slovensko šolo ter zahtevajo zanje čisto italijansko. Iz Krkavč, so se nasilneži oddaljili ob vzklikanju fašističnega bojnega gesla: Eja, eja alala! in vpijoč: Evviva l'Italia — Živela Italija!

Samo po sebi se razume, da niso oblastva navzlic Giolittijevi okrožnici pozvala na odgovornost nobenega teh hudodelcev! Brezbrižno so trpela, da po mili volji divjajo med mirnim slovenskim ljudstvom ter tako pripravljajo ozračje strahu, primerno za bližajoče se državnozborske volitve.

UČITELJI IN DUHOVNIKI

Naravno, da je Edinost proti takim razmeram najodločneje protestirala. V uvodniku »Volilne priprave v Istri« sem pred javnostjo odkril, kaj se godi v naših krajih: fašisti pošiljajo našim istrskim učiteljem grozilna pisma in pozive, naj še pred volitvami zapuste deželo ter se presele v tujino. Sinovi »boljših istrskih družin« se nič ne pomišljajo tirati lastnoročno učitelje čez državno mejo.

Njih namen je jasen. Ljudstvo hočejo oropati prirodnih voditeljev, da bi ob volitvah bilo osamljeno in zmedeno ter ostalo doma. Zato so se fašisti vrgli s posebnim besom zlasti na duhovnike. Italijanska javnost, je pisala Edinost, naj zve, da je do danes že izgnan župnik iz Lovrana, da je iztiran župnik iz Filipana, pregnan župnik iz Žminja pri Pazinu, da je izgnan župnik iz Sv. Nedelje pri Labinu.

Toda fašistom to še ne zadostuje. Z grožnjami strahujejo sploh vse ljudi, o katerih menijo, da imajo vpliv na volivce. Tako so se zadnji čas lotili tudi raznih naših istrskih trgovcev, krčmarjev in mlinarjev, pozivajoč jih, naj nemudoma zapuste deželo. Obenem preprečujejo, da bi ljudstvo sploh prihajalo v dotiko s svojimi izobraženci. Nekega istrskega kmeta, ki se je drznil iti v župnišče, so do **krvi pretepli.**

(Nadaljevanje)

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

IZ SV. PETRA SLOVENOV

Osebni promet na naših obmejnih prehodih je bil v februarju manj številen kot v prejšnjih mesecih. To pa zato, ker je bilo ves mesec izredno lepo vreme in so zato bili ljudje zaposleni z delom na polju. Tudi naši izseljenci, ki so v prejšnjih mesecih v velikem številu obiskovali sorodnike in znance v Jugoslaviji, so medtem že zopet odšli v tujino.

Vseh prehodov v februarju je bilo v obojno smer 11.590; v Italijo je prišlo 8.900 jugoslovanskih, v Jugoslavijo pa odšlo 2.138 italijanskih državljanov.

Pomen videmskega sporazuma ni samo gospodarske, marveč tudi politične narave. Z veseljem ugotavljamo, da je na naši meji vsaka napetost popolnoma prenehala, meje skoro ne občutimo. Ljudje hodijo tja in sem čez Nadižo, kupujejo in prodajajo; naši hodijo v breginjsko cerkev, Breginjci pa prihajajo k nam. En dan delajo doma, drugi dan pa na naši strani. Blagodejno je vplivala na prebivalstvo tudi pripravljenost jugoslovanske vlade, da izplača dedičem Marija Filipiča iz Prosnida primerno odškodnino, ker ga je po nesreči ubil pred daljšim časom neki jugoslovanski obmejni stražnik. Doslej so dediči že prejeli en milijon lir na račun, dva milijona pa sta naložena pri neki tržaški banki. Ko bodo urejene še neke formalnosti, bosta tudi ta izplačana dedičem. Slučaj je namreč zlorabljalo šovinistično videmsko časopisje, češ da Jugoslavija ne spoštuje razsodb videmskega sodišča, ki je bilo razsodilo v korist dedičev ubitega Marija Filipiča.

IZ TIPANE

V čedadski bolnici je umrl po osmih letih bolezni Jožef Uačac iz Tipane. Njegove telesne ostanke so prepeljali domov na domače pokopališče. Pokojnikov sin, ki je pred kratkim odšel na delo v Švico, se je vrnil na očetov pogreb. Pokojnikovi užalošćeni družini in vsem njegovim sorodnikom izrekamo globoko sožalje, pokojniku pa naj sveti večna luč!

Umrla sta v 95. letu starosti tudi Jožef Stroiazzo iz Viskorše in 88-letnea Terezija Gasparuto iz Platišč. Pokojnikoma naj sveti večna luč, njunim sorodnikom pa izrekamo iskreno sožalje.

Prijatelji in znanci želijo veliko sreče pri delu v Nemčiji, kamor so pred 14 dnevi odšli na delo, Evgeniju Cuffolu in njegovima dvema sinovoma, bratoma Benitu in Ivanu Moderjanu, Mariju Cenčiču in Jožefu Chiccu, Eugeniju Sedoli, Franku Cormonsu in Aleksandru Sedoli. Strahotno se praznijo domovi v naši vasi!

Končno pa še dve veseli! V Platišču sta se pred kratkim poročila Marij Cormons in Filipič Fiorita. Prav tako sta vstopila v sveti zakon Fernando Pascolo in Ester Sinicco, ki sta takoj po poroki odšla v Francijo na delo. Obema paroma želimo obilo božjega blagoslova in sreče v novem življenju.

IZ SV. LENARTA

V Novem listu smo že parkrat pisali o potrebi ceste iz Sv. Lenarta v Utano. Danes z veseljem poročamo, da se bo pot v kratkem začela graditi. Stroški bodo znašali 15 milijonov lir. Dobro tudi napreduje delo pri gradnji ceste, ki bo vezala Črnico s Pikonom in Sv. Lenartom. Tudi zgradnja otroškega vrtca v Kosci bo v kratkem končana. Ko ga bodo še v notranjosti uredili in opremili, kar upamo, da se bo kmalu zgodilo, bodo tamkajšnji malčki imeli prav ljubko zavetišče.

V starosti 78 let je umrl sredi marca Jožef Terliker. Rajni je delal 35 let v Ameriki in je zadnjih devet let živel od pokojnine na domu, kjer je imel tudi gostilno. Njegovim sorodnikom izrekamo iskreno sožalje. Umrla je pred kratkim tudi naša domačinka 51-letna Lidija Papež — Čukatova, ki je bila poročena v Neaplju in tam preminula. Sorodnikom naj gre naše globoko sožalje.

Še dve veseli! Pred kratkim se je poročila naša vaščanka Alojzija Matelič z Gilbertom Fantijem iz Gorenje Mjerse. Družini Karla Ošnjaka iz Ošnjega se je pa rodil krepak deček; staršem in novorojenčku vsi vaščani želimo obilo zadovoljstva in zdravja.

IZ PRAPOTNEGA

Vsi vaščani smo se močno razveselili ob vesti, da bodo v naši občini zgradili novo šolo. Saj je bil za to javno delo zares že skrajni čas, kajti doslej so imeli otroci šolo v skrajno slabih prostorih. Občina je zaprosila za zgradnjo nove stavbe pri nekem rimskem denarnem zavodu petmilijonsko posojilo, ki ji je bilo odobreno. Občinska uprava je tudi že razpisala javno dražbo, da bi javno delo oddala kakemu gradbenemu podjetju, a se ni nobeno javilo. Sedaj se bo pač morala zasebno dogovoriti s kakim podjetnikom ali pa obnoviti javno dražbo.

TRBIŽ

Naše obmejno mestece je zadnje čase v občutni gospodarski krizi. Ker pozimi ni bilo snega, so morale izostati športne prireditve in tudi izletnikov je bilo malo. Toda glavni vzrok gospodarskega nazadovanja je v tesni zvezi z dogodki na Južnem Tirolskem. Medtem ko je bilo še pred nekaj meseci v Trbižu, zlasti ob sredah, sobotah in nedeljah, vse polno Avstrijcev, je danes njihovo število padlo za 90 odstotkov. Mnogi trgovci, ki so odprli nove trgovine in si sezidali nove hiše, so zdaj zelo zaskrbljeni, a upajo, da se bo položaj zboljšal, brž ko se reši vprašanje Južnega Tirola, ali brž ko bodo Avstrijci spoznali, da ni prav vse res, kar o razmerah v Italiji pišejo avstrijski listi.

76

V soncu in senci

(Usoda Habsburžanov) R. B.

Odpro se groba vrata. Krsto nesejo po strmih stopnicah navzdol. Cesar in hči Valerija jočeta na pragu tesno objeta. Še en pogled v obokano podzemlje. Tedaj ugleda Valerija okence v grobnici. Pramenček svetlobe lije skozenj, vejica zeleni pred okencem. Ptička začivka — vse kakor je nekega dne pripovedovala Elizabeta. Edina hčerka, ki je mamo razumela, se zgrudi na tla.

Vrata v grobnico se zamolklo zaloputnejo.

Kletev zori

»Nebo in pekel naj uničita njegovo srečo! Njegov rod naj zgine s površja zemlje in on naj bo zadet v tistih, ki jih najbolj ljubi!«

Te besede preklestva, ki jih je v trenutkih obupa vzkliknila mati madžarskega upornika grofa Karolyia, preden so ga ustrelili, so dozorele. Besede bi lahko po pravici napisali kot uvod v življenjepis Franca Jožefa. Zakletev se je počasi, a z nevzdržno vztrajnostjo izpolnjevala skoro leto za letom.

Doživljal je žaloigro svoje družine kot otrok, ki misli, da junaško kljubuje usodi, če se zavije v plašč neobčutljivosti in vladarske vzvišenosti.

Podzavestno pa je trpel, bolj kot če bi se jasno zavedal, da je sam tudi kriv, če so ustrelili brata Maksimilijana v Queretaru; da je svakinja Karlota znorela; da je sina Rudolfa pahnil v sramoto in smrt; da je celo ženo, ki jo je sicer na svoj način ljubil, pognal v samotno beganje po tujih tleh, ker ni našla v družini in ob možu toplega kotička.

»Nihče ne ve, kako sem to ženo ljubil,« je vzkliknil, ko so mu sporočili ženino smrt. »V resnici, nič mi ni prihranjenega«.

V najožjih svojcih je bil Franc Jožef zadet. Brat - sin - žena! Toda ni morda njegova trmasta državna in družinska politika sokriva, da so vstajali ti temni mejniki na njegovi življenjski poti? Brata se je hotel znebiti, ker se je zbal njegove priljubljenosti pri državljanih, kateri bi morali po njegovem samo od Boga postavljenemu vladarju vpiti »hozana«. Do sina Rudolfa ni imel očetovskih odnosov; videl je v njem upornika, ki ga je treba s policijo nadzorovati. V prestolonasledniku se je zlomilo in zato je hodil svoja, največkrat očetu nasprotujoča pota.

Elizabeta. Že v prvih letih zakona je zamoril njeno mlado ljubezen, ker se je dal voditi od matere Zofije. Žena mu ni bila življenjska družica, temveč bolj vladarski okras in jamstvo za nadaljevanje cesarskega rodu; pa še ta up se mu je z umorom v Mayerlingu izjalovil. Razmerje do žene se je ohladilo. Schrattova je stopila med moža in ženo, dokler ni žalostna misel popolne predanosti usodi pripeljala Elizabeto do usodnega konca.

(Nadaljevanje prihodnjič)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

[2] DUŠAN DOBRAVEC: *Zakaj smo in ostanemo Slovenci*

Narodno odpadništvo

Pri obravnavanju etičnih dolžnosti do slovenstva naletimo na pojave narodnega odpadništva, narodne brezbrižnosti, mlačnosti ter izkoreninjenosti. Kaj je pravzaprav narodno odpadništvo? Kdo odpade od svojega naroda? **Kdor se vedoma in prostovoljno izloči iz narodne skupnosti ter zavrže dolžnosti, ki jih ima do nje.** Marsikdo bo oporekal z vprašanjem, ali se nekdo meni nič tebi nič sploh more izločiti iz svoje narodne skupnosti ter se proglasiti za uda tujega naroda? Saj je narodnost nekaj, kar nam je že z rojstvom dano in je zato nespremenljivo. Narodnosti ne moremo menjati z enostavno odločitvijo. **Odpadništvo je zatorej velik nesmisel in očitna laž.**

Pri odpadniku opažamo, da skuša postati ne samo na zunaj, temveč tudi v notranjosti član tujega naroda. Da bi to dosegel, si prizadeva, kako bi z opičjim posnemanjem vsega tujega spremenil svojo prirojeno duševnost in značaj. V ta namen stalno izvaja nasilje proti svoji naravi. Torej **odpadništvo je tudi zločin proti naravi.**

Ker nam je narodnost po naravi dana, je izraz Stvarnikove volje. Naša dolžnost je, da smo pripravljeni biti resnično tisto, za kar nas je namenila božja volja. **Zavestno odpadništvo je torej tudi upor proti Bogu in zato velik greh.**

Odpadništvo pa je tudi **znak skvarjene duševnosti.** Zakaj? Zato, ker ljudje navadno odpadejo od svojega naroda iz lakomnosti, zaradi želje po lagodnem življenju in bolne častihlepnosti, same lastnosti in strasti, ki uničijo celotno duševno ravnovesje v človeku ter ga pripravijo do najbolj absurdnega dejanja: do poskusa uničenja svoje narave.

Nagibi, ki pripeljejo do odpadništva, so skrajno nečastni in nizkotni. Imenoval bom samo nekatere, ki se pri nas javljajo najbolj pogostoma. To so oportunizem, občutek manjvrednosti in strah. Za dobičkanosen posel, za bogato zakonsko zvezo, za lepo službo, za nekaj puhlega civilizacijskega blišča, zaradi strahu pred lastno senco je tak človek pripravljen zavreči veliko vrednoto, pljuniti na svoj duhovni obraz, poteptati svoje človeško dostojanstvo, se upreti etičnim zakonom in Bogu. Hujša izprijenost je za vernega človeka samo še neposredni odpad od Boga.

Narava se maščuje

Kot je znano, so ljudje v vseh časih smatrali narodne odpadnike in izdajalce za človeške izmečke. O njih so vselej govorili s prezirom in ogorčenjem. Njihovo dejanje so kaznovali z najhujšimi kaznimi. Toda o tem ne bom govoril, ker so stvari vsem več ali manj znane. Nas bolj zanima, kako se pri odpadniku maščuje sama narava. »Zatiran in nasiljevan značaj se lahko pokvari v najhujši izrodek. Često se vprašujemo, zakaj se pojavljajo primeri človeškega vampirstva tako pogosto ravno v nemškem narodu. Ne moremo si odgovoriti drugače kakor z zgodovinskim dejstvom, da so ravno Nemci izmed vseh evropskih narodov zatrli in absorbirali največ ljudi tujih narodnosti. Posiljene narodnostne moči izumrlih plemen rovarijo sedaj v zmagovitem in se izživljajo v perverznih in grozotnih dejanjih.« (J. Vidmar: Kulturni problem slovenstva).

Na podoben način si lahko razlagamo početje slovenskih in hrvatskih odpadnikov na Tržaškem in Goriškem. Ali ne nosijo prav ti renegati velik del krivde za vse gorje, prizadeto primorskim Slovencem v zadnjem stoletju? Le prelistajmo zgodovinske letopise, pa bodo pred nami zamrgolela imena naših odpadnikov, ki so pripomogli do objave kakega prav ostrega protislovenskega ukrepa, sodelovali v kaki ustanovi s potujčevalnimi nameni, hujskali drugorodce na Slovence, vohunili in ovajali naše ljudi oblastvom, se odlikovali pri požigih naših narodnih domov in vasi ter sodelovali pri Kajnovih umorih. Človek se z grozo vprašuje, kako se more prav v odpadnikih razdivjati takšna pokvarjenost. Za preudarnega človeka **je to logična posledica nasiljevanja narave.** Ko človek odpade od svoje narodnosti, napravi najusodnejši korak v svojem življenju. Takrat si **zlomi hrbtenico svojega značaja.** Zategadelj bo ostal vedno **moralni pohabljenec.** In ker nima več značaja, bo nekega dne z isto lahkoto zatajil svoje starše, svojo vero, svojo zakonsko zvezo, sploh vse vrednote, le če bo to godilo njegovim nagonom. S posebnim sovraštvom se bo vrgel na bivše sonarodnjake, ker ga ti že s svojo navzočnostjo stalno opominjajo na njegovo nečastno dejanje. V skladu z običajno psiho zločinca si bo z vsemi sredstvi prizadeval, da bi tudi tisti, ki so ostali zvesti samim sebi, izdali svoj narod. In ker mu ti nočejo slediti, jim skuša v svoji onemoglosti na vse načine škodovati. Pri vsem tem je zelo žalostno, da se odpadnikova pokvarjenost mnogokrat prenese na njegove otroke. In tako vidimo, kako iz narodnih odpadnikov in izdajalcev raste rod neznačajnežev.

Toda narodni odpadnik se ne more nikdar ukoreniniti v novi narodni skupnosti. Le delno mu uspe izmaličiti svoj prvotni duhovni obraz, vendar ne toliko, da bi lahko organsko vzrastel v novo narodno občestvo. Zato bo kljub vsej volji ostal v novem kulturnem območju vedno več ali manj tujec. Zaradi tega ga resnični in pošteni pripadniki njegove nove skupnosti ne bodo nikdar smatrali za pristnega uda svojega narodnega občestva. **Tudi v njihovih očeh bo ostal manjvredno bitje.** In to sam narodni odpadnik stalno čuti. Zaradi tega se v njem še bolj poveča občutek manjvrednosti. Da bi se ga iznebil, se skuša prikazovati večjega Italijana od resničnih in pristnih Italijanov.

In tako rovari njegova izmaličena narava dalje in **zastruplja odnose med sosednima narodoma** ter se boji trenutka, ko bi prišlo med njima do sožitja na pravični in človeški osnovi. V tem trenutku bi utegnila biti usoda narodnega odpadnika zapečatena. Zmagali bi ljudje, njegovi bivši sonarodnjaki, ki so ostali zvesti sebi, svojemu narodu in zakonu narave. In to se mora po logiki narave tudi prej ali slej zgoditi. Kajti nemogoče je, se uspešno in trajno boriti proti naravnim smotrom, za katere te je Bog postavil v življenje. **(Dalje prihodnjič)**

KROŽEK SLOVENSKIH IZOBRAŽENCEV V TRSTU vabi na sestanek, ki bo v petek, 17. aprila, ob 20.30 v Trstu, ul. Commerciale 5/I. Na sporedu je predavanje prof. P. Merkuja:

O NOVEJSIH IZSLEDKIH SLOVENSKE GLASBENE ZGODOVINE

NOVI SLOVENSKI PRAVOPIS

Delo na novem slovenskem pravopisu je v polnem teku. Kot znano, je sedanji Pravopis izšel leta 1950 v založbi Slovenske akademije v Ljubljani Pripravila ga je posebna pravopisna komisija. Novi, izpopolnjeni in povečani Pravopis bo izšel leta 1960 ob desetletnici prejšnjega in bo pravzaprav peti v vrsti slovenskih pravopisov. Nova izdaja bo izšla pri Državni založbi Slovenije, pripravljata jo pa Inštitut za slovenski jezik in Zavod za kulturo slovenskega jezika. Med mnogimi znanstvenimi delavci, ki pripravljajo novo izdajo, bi bilo zlasti omeniti dr. Antona Bajca, dr. Rudolfa Kolariča, dr. Mirka Rupla, dr. Antona Sovreta, dr. Matevža Šmalca, dr. Franceta Tomšiča in Josipa Vidmarja. Kot poročajo, bo novi pravopis v nekaterih pogledih poenostavljen, slovar pa precej povečan in bo knjiga imela okoli 1.200 strani.

PREVODNO SLOVSTVO

Zadnje leto zelo narašča število prevodov v slovenščino in srbohrvaščino. Leta 1957 je v Jugoslaviji izšlo 952 prevodov, eno leto prej pa le 742. V prvi vrsti so prevajali leposlovna dela. Najbolj priljubljeni so angleški pisatelji, sledijo jim francoski in nemški. Iz ostalih jezikov so manj prevajali. Iz italijanskega slovstva smo letos dobili vzorni Gradnikov prevod Pekla iz Dantejeve Božanske komedije. Knjiga je opremljena tudi z ilustracijami in je dosegljiva za nizko ceno.

„Molitev za morilca"

O romanu Molitev za morilca (Gebet für den Mörder), ki ga je spisal slovenski izseljeniški pisatelj Igor Šentjurc, izdala pa pred nekaj tedni münchenska založba Kindler, je objavilo zdaj že mnogo nemških časopisov in revij ocene. O romanu smo na kratko že poročali.

Neki mlad madžarski begunec dobi nalog za izvršitev smrtne obsodbe nad enim izmed zatiralcev. Na skrivaj prekorači mejo in se vrne nazaj v svojo domovino, v kateri ni težko spoznati Madžarske po revoluciji leta 1956. Pod napačnim imenom pride v prestolnico, v Budimpešto, kjer se sestane z drugimi zarotniki. Kmalu pa spozna, da je izdan tajni policiji. Vse drugo dogajanje je beg pred obkolitvijo, pred ogrožanjem, pred smrtjo. Izgubljen brez rešitve še izvrši ukaz in ubije generala policije. Nato ga ubijejo v kleteh varnostne službe ...

Po mnenju nekaterih kritikov drži Šentjurčev roman čitatelja v napetosti do zadnje strani; označujejo ga za literarno umetnino, ki potegne bralca za seboj, za pravi dokument sedanjega časa. Spet drugi pišejo, da je reportažen roman, ki pa nedvomno dopušča vpogled v tragiko naroda v njegovi podjarmljenosti, čeprav spominja oseba tajnega agenta, ki prihaja iz tujine, da izpolni ukaz, da nekoga ubije, na »linijski« komunistični roman. Nekateri se tudi sprašujejo, ali je pisatelj sploh upravičen napraviti iz zatiranja, iz političnega boja kriminalen primer, napet roman in celo resnično pesniško stvaritev, kar Igorja Šentjurca roman tudi nedvomno je.

Življenje in gledališče

Italijani ne ljubijo miselno težkih odrskih del in posebno ne tragedij v klasičnem pomenu besede. Tudi tragičnost ima svojo absurdno in celo komično stran; in tako jo hočejo videti Italijani v komediji, s katero označujejo prav zaradi tega tudi dela, ki bi jih v slovenskem gledališču dajali kot »drame« ali celo »žaloigre«. In ni rečeno, da nimajo prav v svojem pojmovanju tragike.

Tako se ni čuditi, da so italijanski dramatiki uporabili kot snov za komedijo celo nekaj tragičnih dogodkov iz črne oziroma sodne kronike zadnjega časa. V Teatro dei Servi v Rimu uprizarjajo te dni komedijo L'indiziato (Osumljenec), ki jo je napisal Giovanni Calendoli. Glavni junak komedije (ali če hočete, drame) je znani Raoul Ghiani, ki je obtožen, da je po naročilu njenega moža zadavil v njenem stanovanju v Rimu Marijo Martirano. Pisec komedije pa je ubil kar dve muhi na en mah, ko je združil v svojem delu dva taka senzacionalna primera črne kronike. Namesto umora Martiranove je namreč napravil svojega junaka za osumljenega drugega takega umora, o katerem so časniki veliko pisali, namreč umora Adanelle Mazzuoli, žene letalca Sista. Izpremenil mu je seveda ime.

Glavni obtoženec v Calendolijevi komediji pa je preiskovalni sodnik, ki pojmuje pravico le preveč po svoje in jo istoveti z lastno samovoljo in svojim ugledom. Zato pusti osumljenca v ječi, kljub temu da ne more zbrati proti njemu jasnih dokazov. Pisatelj je dal važno vlogo tudi osumljenčevi materi, kateri se razodeva sinova podoba iz vsega tistega, kar pišejo o njem listi, v novi luči; ona ga ni poznala takega. Zanjo je bil še vedno samo »njen ljubi fant«. Vendar je trdno prepričana v njegovo nedolžnost in potrpežljivo čaka, da se sin vrne, ker se bodo sodniki prepričali, da ni kriv. Calendoli je tako ustvaril v komediji simpatičen lik matere, kakršnega le poredko srečamo na odru.

Komedijo je uprizorila gledališka skupina Letizie Celli in Carla Tamberlanija.

V Rimu in Milanu pa uprizarjajo te dni komedijo Le ragazze bruciate verdi (Dekleta še zelena zamorjena), katero je napisal rimski dramatik Gian Paolo Callegari. Navdih mu je dala afera v zvezi s smrtjo Vilme Montesi. Glavna junakinja je lahkoživo dekle.

Tako gledališče vedno spet potrjuje, da najbolj neposredno zrcali resnično življenje, čeprav ga ne tolmači vedno najbolj globoko.

Pri Slovencih sta danes Jože Javoršek (Brejc) in Josip Tavčar tista pisatelja, ki najbolj zajemata v svoja odrska dela resnično življenje z njegovimi živimi, ne samo književnimi vprašanji. Javoršek prikazuje take probleme v simbolni, Tavčar pa v realistično-satirični obliki, kot je dokazal v igrah Prihodnjo nedeljo in Pekel je vendarle pekel, ki smo jo videli pred kratkim v Avditoriju.

GOSPODARSTVO

ŽIVINOREJA — TEMELJ KMETIJSTVA

Redki so primeri, da se kmetovalec lahko preživlja brez živine. To je mogoče le v bližini mest, kjer so hlevi namenjeni živini za zakol, gospodarji hlevov pa nimajo lastne kmetije in zato ne potrebujejo gnoja. Nekdaj so mnoga podjetja imela tudi konje, s katerimi so prevažala blago, a danes jih je čedalje manj, ker imamo motorizirana prevozniška podjetja.

Brez domačega gnoja ne more obstajati nobeno kmetijsko posestvo. Umetna gnojila so samo dopolnilo domačega gnoja, kajti če bi gnojili samo z njimi, bi zemlja kmalu postala pusta. Lahko bi sicer vsebovala obilico gnojilnih snovi, ki pa so neuporabne, če jih ne predelajo, oziroma poenostavijo razne bakterije, katere pridejo v zemljo skupno z organsko snovjo, to je z domačim gnojem. Vinograd in sadovnjak moramo vsaj vsako četrto leto pognojiti z domačim gnojem, v ostalih letih pa morda zadostujejo umetna gnojila. To velja tudi za njive. V vrtnarstvu pa je domači gnoj nujno potreben. Če tega ni, moramo vsaj imeti obilico komposta ali mešanca, o katerem smo nedavno pisali v našem listu.

Domači gnoj ni važen samo zaradi snovi, ki jo rastline vsrkajo po koreninah, temveč tudi zaradi omenjenih bakterij in zaradi tega, ker postane zemlja rahla ter vanjo laže prihaja zrak. V naših bolj suhih in zlasti kraških zemljah je domači gnoj tudi zato važen, ker veže nase vlago. Pri vsem tem ne smemo pozabiti, da gnoj dobimo od živine.

V Italiji je danes zmagalo načelo (v mnogih drugih državah že prej), da je treba kmetovalcem zagotoviti primerne dohodke, po možnosti enake tistim, ki jih delavcem dajejo industrija, promet in trgovina. Prvi korak je vlada nedavno storila s tem, da je določila najnižjo ceno za klavno živino. Danes živinorejec ve, da bo živino lahko prodal najmanj po omenjeni ceni in zato lahko računa na nekaj stalnega. Potrebno pa bi bilo določiti tudi najnižjo ceno za mleko, prašiče in tudi za ostale kmetijske pridelke, predvsem za vino, žita itd.

Če bi kmet lahko računal s stalnimi cenami ali imel zavest, da mu je zagotovljena vsaj najnižja cena za pridelke, bi gotovo dvignil proizvodnjo, kajti največja ovira za povečanje proizvodnje je prav strah pred nizkimi cenami.

Živinoreja v Italiji ni doslej preživljala posebnih kriz in jih ne bo tudi v bodočnosti. Zato je umestno, da naš kmetovalec posveti še več pažnje živinoreji. Če bo redil več živine, bodo tudi njegove njive bolj rodovitne, vinogradi bolj donosni itd. Več živine pa bo mogel rediti samo, če bo imel dovolj krme. Zato je nujno potrebno skrbeti za senožeti in pašnike, si urediti deteljišča in gojiti krmne mešanice.

PRIDELEK BRESKEV V ITALIJI

Leta 1957 so v Italiji pridelali okoli 4 milijone 700 tisoč stotov breskev, medtem ko so jih leta 1929 le 3,5 milijona. V zadnjem desetletju se je gojenje breskev zelo razširilo in izpopolnilo. Industrijski, to je sklenjeni nasadi pokrivajo danes površino nad 50.000 ha.

Največ breskev pridelajo v pokrajini Verona (letno do 800.000 stotov). Nato pridejo pokrajine Ravenna s 700.000 stoti, Caserta s 440.000 in druge. Največji pridelek na drevo dosežejo v pokrajini Ravenna (50 kg), v ostalih pokrajinah znaša od 25 do 35 kg. Okrog 1/4 vsega pridelka gre čez državno mejo.

Od vse proizvodnje breskev jih je okoli 60% z rumenim mesom, 40% z belim; 75% breskev je razplatnic, 25% kostenic (meso se drži koščice). Od sort je približno 55% amerikanskega izvora, 45% je domačih ali evropskih.

Najbolj priljubljena vrsta za izvoz je J. H. Hale (nad 1/4 milijonov stotov); zatem pridejo Amsden (90.000 stotov), Anna Balducci, Sv. Ana, Victor Elberta in Majski cvet ter druge. Vedno bolj se uveljavljajo križanci Morettini, visoko cenjene pa so sorte Elberta, Pieri, Bella di Roma, Golden Jubilee in Admiral Dewey.

EST IN VINO

Med 6 državami, ki tvorijo Evropsko skupno tržišče (EST) sta dve največji proizvajalki vina na svetu: Francija in Italija. Na vsem svetu pridelajo letno okoli 230 milijonov hl vina, od teh Francija (skupno z Alžirijo) nad 70 milijonov, Italija skoraj 60 milijonov, skupaj torej okoli 130 milijonov hl, vse ostale države pa komaj 100 milijonov. Druge dežele EST imajo sorazmerno malo vina, in sicer Nemčija nekaj nad 2 milijona hl, Belgija, Nizozemska in Luksemburška pa skupno kakih 100.000 hl.

Vse države EST izvozijo letno okrog 5 milijonov hl vina in iz vina izvirajočih pijač, kar predstavlja polovico svetovne trgovine s temi predmeti. Od te količine ostanejo 3 milijoni hl v območju EST, ker Nemčija in Beneluks kupujeta tudi v Franciji in Italiji. Ostala 2 milijona gresta v druge države, predvsem v Švico in Anglijo, francoski šampanjec in konjak ter italijanska vermut in maršala pa tudi v Ameriko in druge države. Vseh 6 držav uvozi letno okrog 6 milijonov hl teh pijač, in sicer 3 milijone hl iz samih držav EST, 3 milijone hl pa iz drugih dežel.

Največji uvoznik vinskih alkoholnih pijač je Nemčija, v katero pride letno do 4 milijonov hl, od teh 65% iz držav EST. Države Beneluksa uvozijo letno okoli 700.000 hl, od katerih okoli 50% iz držav EST.

Med državami EST bo l. 1970 odpravljena carina na vino, tako da bo njegov izvoz iz Italije gotovo narastel, vinogradništvo v Nemčiji pa bo najbrž obsojeno, da izgine.

ITALIJANSKO CVETLIČARSTVO

ima svoje središče okoli San Rema, kjer se cvetlicam posveča nad 8.000 družin. Od teh poseduje vsaka manj kot ½ ha zemlje. Na tako majhni površini imajo družine dovolj dela, a tudi dovolj jela. Na letošnji razstavi v San Remu je bilo mnogo sort novih cvetic, predvsem prekrasnih nageljnov doslej še neznanih barv.

Športni pregled

Pismo iz Jugoslavije:

O JUGOSLOVANSKEM NOGOMETU

»Kako je z Vukasom v Italiji? Ali še peče Italijane zagrebški poraz?« tako so me pozdravili jugoslovanski ljubitelji nogometa. Vsi strastno želijo, da bi se »plavi« ponovno srečali z Italijani (in da bi jih seve še enkrat visoko porazili). Jugoslovanski športniki pa sedaj z zaskrbljenostjo pričakujejo prihodnje srečanje z Madžari.

Kot v vseh srednjeevropskih deželah je tudi v Jugoslaviji največ zanimanja in navdušenja za nogomet.

V prvi zvezni ligi se že petnajst nedelj 12 ekip bori za častni naslov. V Beogradu so kar tri moštva: Crvena zvezda, Partizan in Radnički; Sarajevo ima dve moštvi: Sarajevo in Železničar; Zagreb (Dinamo), Novi Sad (Vojvodina), Reka (Rijeka), Split (Hajduk), Mostar (Velež), Titograd (Budućnost) in Skopje (Vardar) pa po eno enajstorico.

Trenutno se na prvem mestu čvrsto drži Crvena zvezda, za katero nastopajo znani igralci, kot so: Beara, Zeković, Popović, Spajić, Toplak, Sekularac in Kostić. Čeprav je to moštvo doživelo dva zaporedna poraza (Vardar in Hajduk) in je v spomladanskem delu prvenstva komaj 29. marca prvič zmagalo, vsi menijo, da bo osvojilo prvenstvo. Njegov najboljši igralec je levo krilo Kostić, ki je v 14 tekmah kar 17-krat potresel nasprotnikovo mrežo.

Za prvo mesto se borita tudi Vojvodina in Hajduk. Vojvodina je močna ekipa s čvrsto obrambo in prodornim napadom. Njeni najboljši igralci so: Krstić, Nikolić, Boškov, ki si je pred dnevi zlomil nogo, Veselinović, Bena, Ivoš in Rajkov. Hajduk je trenutno v zares najboljši moči, saj je v dveh tekmah zadal skupno kar 9 golov, kar precej, če pomislimo, da je v ostalih 12 srečanjih samo 12-krat poslal žogo v nasprotnikovo mrežo. Najboljši strelci so Vidošević, Papec in Senauer, odlikuje pa se tudi vratar Jurić. Med prvimi na lestvici sta tudi Partizan in zagrebški Dinamo, za katerega igrajo znani Stojanović, Lipušinović in Jerković. Partizan je v treh srečanjih nabral kar 5 točk. V moštvu se odlikujejo vratar Šoškić, branilca Mitić in Pajević ter napadalca Petaković in Kaloperović.

V zlati sredini se nahajajo Budućnost, ki igra zelo dobro, Rijeka, ki je zelo močna na lastnem igrišču, Velež, ki ima prodornega napadlca Zeleniko, in beograjski Radnički, za katerega igrajo Petaković, Prlinčević in brata Ognjanović. Sarajevski Železničar in Sarajevo se pa krčevito borita za obstanek v prvi ligi. Na zadnjem mestu lestvice je Vardar, ki je pred tremi tedni na lastnem igrišču doživel visok poraz (0:5 proti Hajduku).

Lestvica: 1. Crvena zvezda 21 točk; 2. Vojvodina 19; 3. Partizan 17; 4. Rijeka in Hajduk 16; 6. Radnički in Dinamo 15; 8. Budućnost 14; 9. Železničar in Velež 13; 11. Sarajevo 12; 12. Vardar 9 točk.

Katera je glavna značilnost jugoslovanskih nogometašev? Ponovil bom že znane stvari. Igralci zelo dobro obvladajo žogo, so zelo hitri in borbeni. Obramba je čvrsta in brezhibna, napad pa prodoren. Igro ustvarja v sredini igrišča četvorica, ki se opira na hitri krili ali na strelca ekipe. Napadalci streljajo zelo močno. Če bi ne brcali s tako silo, bi bili gotovo bolj uspešni. Jugoslovanska moštva ne poznajo verižne obrambe, čeprav tudi napadalci često pomagajo obrambi. Ker so branilci zelo hitri, gredo tudi oni večkrat v napad in poskušajo streljati v vrata. Vratarji so zelo dobri, čeprav se zde negotovi. Vsaka ekipa ima zelo mlade igralce, ki pa so že dovolj zreli za važnejše tekme. Zanimivo je tudi, da skoraj vedno vsako moštvo lahko zamenja med tekmo dva igralca (eden izmed teh mora biti vratar). Če je vratar negotov ali napadalec neučinkovit, ju takoj trener zamenja z novima igralcema.

Ker so tekme zelo hitre in borbene, ima Jugoslavija zelo dobre in razumne sodnike, ki brezpogojno kaznujejo prekrške.

D. T.

ŠPORT PO SVETU

Atletika — Avstralska štafeta Elliot - Murry - Thomas - Willson je na poti 4x1 miljo postavila nov svetovni višek s časom 16'26"6.

Rugby — V kraju Colombes je Francija visoko porazila Wales (11:3) in si že zagotovila zmago na tekmah za turnir Petih narodov, čeprav se mora še srečati z irskim moštvom.

(Nadaljevanje na 10. strani)

4

Za naše najmlajše

Veliki detektiv

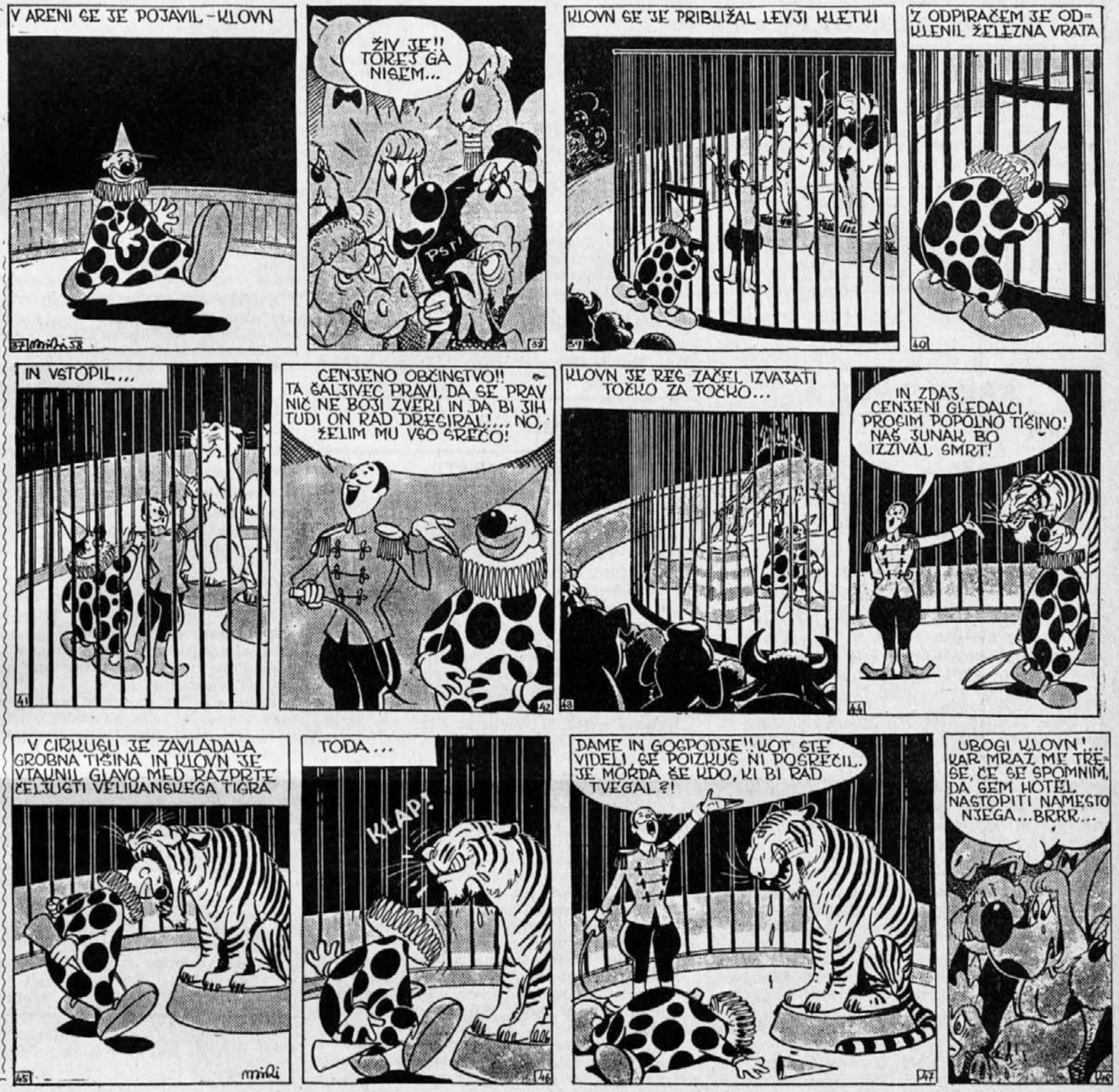

V DACHAUSKIH BLOKIH

E. Z.

59

Pozneje so nam pripovedovali tovariši, ki so delali v SS-ovskem taborišču, kako je napad preplašil SS-ovce. Od tedaj so jo ob vsakem alarmu takoj ucvrli proti zakloniščnim jarkom in čepeli v njih, dokler ni bila nevarnost mimo. Omrežje takih jarkov se je vedno bolj širilo. Tudi v našem taborišču so bili izkopani jarki za barakami ob žični ograji, nabiti z elektriko, ki nas je ločila od SS-ovskega taborišča, in večkrat, ko nas je zalotil alarm v taborišču, smo se morali tudi mi zateči vanje. Bili so nekaj manj kot poldrugi meter globoki. Baje so nudili še dokaj dobro varstvo pred bombami, seveda če niso padle naravnost na jarek. Dolgo, nepremično čepenje v njih je bilo mučno in zelo utrudljivo, sedeti pa ni bilo mogoče, ker so bili preozki in tudi preblatni. Iz njih smo vedno prilezli vsi zamazani od mastnega blata. Najbolj neprijeten občutek pa so vzbujali človeku, ki je čepel v njih, kosi protiletalskih granat, ki so se razpočile v zraku. Prvikrat, ko sem čepel v jarku — to je bilo kmalu potem, ko sem prišel iz Revierja na blok — sem začuden prisluhnil tihi, prijetni, nedoločni glasbi, ki je polnila ozračje kot nekaka slušna »fata morgana«, potem ko je utihnilo rohnenje protiletalskih baterij in grmenje letal. Bilo je kot tiho zvenenje, še najbolj podobno rojenju čebelnih rojev. A že so se zaslišali suhi, ploski treski in naslednji hip je siknilo nekaj tudi tik nad našim jarkom in se silovito zarilo v zemljo. Bili so drobci bomb, ki so bili včasih veliki kot fižol ali orehi, včasih pa tudi kot dlan in še večji. Bili so iz grobo litega železa in raztrganih, ostrih oblik. Prav zaradi teh ostrih robov so povzročali pri njihovem padanju iz višine štiri ali pet tisoč metrov značilno sikanje ali zvenenje. Zdeli so se nam mnogo nevarnejši kot bombe. Prav malo verjetno se nam je zdelo, da bodo zavezniški letalci spustili bombe na naše taborišče ali celo na jarke, drobci granat pa so na gosto deževali vse naokrog in smo samo čakali, kdaj nam bo kakšen priletel naravnost na glavo. Seveda ni bilo pričakovati, da bi glava tako »trčenje« prenesla, saj so drobci včasih prebili celo dvojno streho barak. V tem neprijetnem občutku, da bo zdaj pa zdaj padel kak drobec naravnost na nas, smo nagonsko tiščali glave med ramena. Vendar pa se ni nikoli primerilo, da bi bil kdo zadet od drobca granate, kar je bil skoro čudež. Počasi smo se privadili nanje, a popolnoma varne pred njimi se nismo počutili nikoli. Še najmanj smo se jih bali, kadar smo ležali med bombardiranjem Münchena pod kakšnim grmom v Wildparku. Drobci so v resnici deževali tako na gosto, da

TEDENSKI KOLEDARČEK

12. aprila, **nedelja:** Lazar
13. aprila, ponedeljek: Ida
14. aprila, torek: Valerija
15. aprila, sreda: Helena
16. aprila, četrtek: Boža
17. aprila, petek: Rudolf
18. aprila, sobota: Konrad

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 8. aprila si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	617—621 lir
avstrijski šiling	24—24,25 lir
100 dinarjev	83—87 lir
100 francoskih frankov	123—126 lir
funt šterling	1725—1750 lir
nemško marko	148,75—149,75 lir
švicarski frank	142,75—144 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 12. aprila, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj ... kronika 7 dni v Trstu; 15.40 Zbor Emil Adamič; 17.00 Vdova Roślinka, veseloigra v 3 dej. (Cvetko Golar). Igrajo člani RO; 20.30 Operetna glasba; 21.00 Pesniki in njih stvaritve: Elizabeta Bagrjana (Vinko Beličič).

Ponedeljek, 13. aprila, ob: 18.00 Radijska univerza — Tone Penko: Iz življenja tujih ptičev: »Ara«; 18.10 Koncert tenorista Janeza Lipuščka, pri klavirju Danilo Švara; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 20.00 Športna tribuna; 20.30 Mihael Glinka: Ruslan in Ljudmila, opera v 5 dej. 1., 2. in 3. dej. zbor in orkester Moskovskega gledališča Bolšoj vodi Kiril Kondraščin. Približno ob 21.15: Opera, avtor in njegova doba. Približno ob 22. uri: Mala literarna oddaja.

Torek, 14. aprila, ob: 18.00 Z začarane police — Marija Polak: »Jelšev Janez«; 18.10 Simfonični koncert orkestra Tržaške filharmonije, ki ga vodi Georges Sebastian s sodelovanjem pianista Fabia Peressonija — Berlioz: trije odlomki iz »Faustovega pogubljenja«; Saint Saens: Koncert št. 4 v c-molu za klavir in orkester, op. 44; 21.00 Obletnica tedna — 10-letnica atlantskega pakta: »Pomeni in uspehi«; 21.15 Mihael Glinka: Ruslan in Ljudmila, opera v 5 dej. 4. in 5. dejanje — zbor in orkester Moskovskega gledališča Bolšoj vodi Kiril Kondraščin. Približno ob 22. uri: Umetnost in življenje — Iz zgodovine portreta: »V novem veku« (Mario Kalin).

Sreda, 15. aprila, ob 18.00 Radijska univerza — Luigi Volpicelli: Poklicna usmeritev: »Projektivni testi«; 18.30 Vokalni kvintet Zarja; 19.00 Zdravstvena oddaja; 20.30 Slovenske instrumentalne zasedbe; 21.00 Tudi v Chicagu rasto vijolice, igra v 3 dej. (Alberto Casella - Mirko Javornik). Igrajo člani RO.

Četrtek, 16. aprila, ob: 18.00 Z začarane police — Milica Kitek: »Ribica gizdavka«; 18.10 Bartok: Koncert za violino in orkester; 19.00 Šola in vzgoja — Ivan Teuerschuh: »Ali je življenje res tako poceni?«; 21.00 Zgodovina odkrivanja sveta — Afrika — »René Caillié osvaja kraljico puščave«, napisal M. Javornik; 22.00 Iz sodobne književnosti — Neva Rudolf: »Južni križ« in »Čisto malo ljubezni«, ocena Lojze Rebula; 22.15 Dalmatinske pesmi in plesi.

Petek, 17. aprila, ob: 18.00 Radijska univerza — Msgr. Jakob Ukmar: Ločitev zakona po kanonskem pravu: Nerazdružljivost zakona in nekatere izjeme; 18.10 Schubert: Simfonija št. 5 v B-duru; 18.35 Širimo obzorja — Stari znanci: »Resne in šegave o vsakdanjih stvareh: Pero«; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Znanost in tehnika — »37. milanski velesejem«, poročilo Mirana Pavlina; 22.15 Komorni koncert, ki ga vodi Samo Hubad s sodelovanjem fagotista Ivana Turšiča, igra komorni ork. Slovenske filharmonije.

Sobota, 18. aprila, ob: 16.00 Novelist tedna — oddajo ureja M. Jevnikar; 18.00 Oddaja za najmlajše: »Jurčkova čepica«, enodejanka (Giuseppe Luongo - Saša Martelanc). Igrajo člani RO; 19.00 Sestanek s poslušalkami; 20.40 Vokalni kvintet Lisinski; 21.00 Ptica, radijska igra (Aleksander Obrenovič), nagrajena na natečaju »Premio Italia 1958«.

ŽENSKI KOTIČEK

NAŠI RECEPTI

Kakaovo pecivo. Potrebujemo: 20 dkg surovega masla ali margarine, 25 dkg sladkorja, zavitek vaniljinega sladkorja, 1 jajce, 50 dkg moke, zavitek pecilnega praška, 3 dkg kakaa, ¼ litra mleka in 10 dkg naribanih orehov.

Maslo ali margarino penasto mešamo in polagoma dodajamo sladkor, vaniljin sladkor in jajce. Moko zmešamo s pecilnim praškom ter jo skupaj z mlekom počasi primešamo testu (žlico mleka, žlico moke ...). Uporabimo le toliko mleka, da dobimo zelo gosto tekoče testo. Nato umešamo še orehe. Testo damo v brizgalko s široko odprtino in naredimo različne oblike na dobro pomaščenem pekaču. Pečemo v zelo vroči pečici približno 10 minut.

Kakaove rezine. Potrebujemo: 7 beljakov, 15 dkg sladkorja, 5 dkg stopljenega, a ne vročega masla, 8 dkg moke, 1 žlico kakaa.

V zelo trd sneg beljakov zmešamo vse sestavine in jih damo peči v namazan in potresen pekač; ko je pecivo ohlajeno, ga prerežemo in namažemo vmes in po vrhu s kremo ali z marmelado. Nato narežemo na ozke dolge rezine.

Krema. Potrebujemo: 1/8 kg masla, 2 rumenjaka, sladkor v prahu, malo mleka, žlico kakaa ter zavitek vaniljinega sladkorja.

Maslo zmehčamo in zmešamo rumenjaka. Posebej zmešamo sladkor z mlekom, kakao ter vaniljin sladkor. Ko smo to naredile, dodamo maslo in rumenjake. Ko je krema gladka, jo lahko uporabimo.

Rahla torta. Potrebujemo: 13 beljakov, 25 dkg sladkorja, 10 dkg zmletih orehov, veliko žlico kakaa, 6 dkg stopljenega masla, 3 žlice moke in zavitek vaniljinega sladkorja.

Iz beljakov naredimo zelo trd sneg, primešamo ostale sestavine in postavimo v pomazan in z moko potresen model. Pečemo 1 uro v ne pretopli pečici. Ko je torta ohlajena, jo namažemo s kremo.

DROBNI NASVETI

- Če likate perilo iz bombaža, ga ne likajte na lice.
- Nege je potrebna tudi emajlirana posoda, ki jo po določenem času, na primer vsak mesec, prekuhamo v vroči vodi, kateri smo dodali prav malo lužnega kamna.
- Če odkrijete v tankem blagu kakšno luknjico, se nikar ne lotite takoj krpanja. Odrežite na kakšnem robu droben košček in ga prilepite podnjo.
- Mušje madeže na pohištvu odstranimo z mešanico salmiaka in špirita (v razmerju 1:1), ki smo ji bovala za dokončno zmago izid v svojo korist. izperemo z mlačno vodo.

ŠPORTNI PREGLED

(Nadaljevanje z 8. strani)

Kolesarstvo — Dvojica Terruzzi - Faggin je zmagala na šestdnevni dirki v New Yorku s krogom naskoka pred nizozemskim parom Wagtmans - Plantaz. Zmagovalca sta prevozila 3.763,5 km.

Nogomet — Na tekmah za južnoameriško prvenstvo v Buenos Airesu si je Argentina z neodločenim izidom (1:1) zasluženo priborila prvo mesto na skupni lestvici. Argentini je zadostoval neodločeni izid, ker je na prvenstvu vselej zmagala, medtem ko je Brazilija, ki se je uvrstila na drugo mesto, potrebovala za dokončno zmago izidi v svojo korist.

Končna lestvica:

Argentina	6	5	1	0	19:5	11
Brazilija	6	4	2	0	17:7	10
Paragvaj	6	3	0	3	12:12	6
Perù	6	1	3	2	12:12	5
Čile	6	2	1	3	9:14	5
Urugvaj	6	2	0	4	15:14	4
Bolivija	6	0	1	5	4:23	2

Na tekmah za mladinsko nogometno prvenstvo FIFA, ki so bile v Bolgariji, je Bolgarija premagala Italijo (1:0) in si tako pridobila prvo mesto na lestvici. Na tekmovanju je sodelovalo 17 držav.

Košarka — Na srečanjih za študentski četveroboj v Toursu, ki so se ga udeležili Bolgari, Francozi, Jugoslovani in Čehoslovaki, je bilo najbolj uspešno jugoslovansko moštvo. Na drugo mesto so se uvrstili Bolgari.

Na tekmah mednarodnega turnirja v Antibesu je francosko moštvo Charleville premagalo ekipo iz Beograda in si tako osvojilo prvo mesto. V tridnevnih bojih so nastopali francoski, jugoslovanski, italijanski in ameriški košarkarji.

MALI OGLASI

Gospodinjsko pomočnico, ki zna vsaj malo kuhati, sprejme družina 2 oseb v Gorici. Naslov pri goriški upravi.

Ugledna trgovina v Gorici sprejme absolventa ali absolventko strokovne šole ali z ustrezajočo izobrazbo. Ponudbe na goriško upravo.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477

smo jih pri vsakem bombardiranju oziroma obstreljevanju napadajočih letal po nemških protiletalskih baterijah lahko pobrali nekaj v svoji bližini.

Dokler so nam bili novost, smo jih iskali in pobirali, pozneje pa se nismo več zmenili zanje, razen za kak izredno velik kos, čeprav se nikoli nismo čisto iznebili spoštovanja do njih.

Sredi poletja se je dogajalo, da je napadalo München po 2000 do 4000 letal in kljub vsej grozotnosti je bilo v takih napadih tudi nekaj apokaliptično veličastnega, kot porojeno iz prestav o poslednji sodbi. Kadar so letala polagala »preproge« bomb na središče Münchena ali na njegove industrijske okraje, so se eksplozije strnile v eno samo nepretrgano grmenje. Ležeč na zemlji smo čutili, kako se trese. Čez kake pol ure ali še prej smo zagledali dim, ki se je dvigal nad mestom in iz katerega so včasih švigali tudi plameni.

Kmalu so začeli Nemci umetno zameglevati mesto, da bi otežkočili zavezniškim letalom zadetke. Umetna megla, o kateri se nam je zdelo, da jo lahko prepoznamo po vonju, in dim požarov sta se privlekla navadno vse do Dachaua in prekrila polje.

Nemško letalstvo je bilo že zelo šibko in vpreženo največ na frontah, tako da nismo nikoli doživeli kake zračne bitke. Protiletalsko topništvo pa je bilo številno in močno. Tako se je večkrat zgodilo, da je sestrelilo kako letalo. Videli smo, kako se je začelo kaditi iz zadetega letala, toda tista letala, ki so bila zadeta nad Münchenom, so se skoro vedno še lahko oddaljila; zrušila so se morda kje drugje. Pač pa smo večkrat videli, kako je začelo zaostajati iz jate kakšno že prej zadeto letalo, morda pri bombardiranju kakega drugega mesta. Za njim se je vlekel dolg rep dima in letelo je niže kakor druga letala. Nenadno se je odlomilo eno od kril ali rep, nakar se je ves trup razletel kot od eksplozije in začel v kosih padati proti zemlji. Letalci so poskakali iz letala in se spuščali proti zemlji kot bele pičice, toda navadno jih je zaneslo kam daleč, kilometre vstran. Spraševali smo se, kaj se bo zgodilo z njimi. Vedeli smo, da so Nemci — tudi civilno prebivalstvo — divji nanje in da je prav mogoče, da jih linčajo, če padejo v roke kakim pobesnelim tipom ali mladini. O takih primerih smo večkrat slišali. Tudi v hitlerjanskem časopisju, ki nam je prišlo v roke (dnevnik »Völkischer Beobachter«, ki je bil glavno glasilo stranke, smo celo lahko kupili za deponirane marke), smo brali hinavska poročila o »razburjenju civilnega prebivalstva« in o poskusih takega linčanja, kar je bilo razumeti skoro kot ščuvanje k temu.

(Dalje)